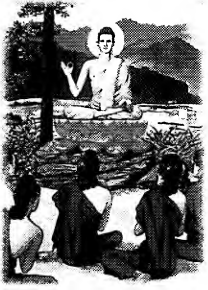

อุชฌิมโกถ

ในรปัญญาไถหาได้ทุกสถาน

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

สำแดงปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดเบญจวัคคีย์ให้ได้ดวงตาเห็นธรรม

วันที่พระพุทธเจ้าทรงกำลังแสดงธรรม 'ปฐมเทศนา' ดังที่เห็นอยู่ในภาพนั้น คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘ เป็นวันรุ่งขึ้นหลังจากเสด็จมาถึง และพบเบญจวัคคีย์ คือ วันอาสาฬหบูชานั่นเอง.

ผู้ฟังธรรมมี ๕ คน ที่เรียกว่า 'เบญจวัคคีย์' เรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรงปฏิเสธสิ่งที่ตน คือนักบวชสมัยนั้นนิยมทำกัน คือเรื่องทรมานตนให้ลำบากและการปล่อยชีวิตไปตามความใคร่ ทรงปฏิเสธว่าทั้งสองทางนั้น พระองค์เคยทรงผ่านและทรงทดลองมาแล้ว ไม่ใช่ทางตรัสรู้เลย แล้วทรงแนะนำทางสายกลางที่เรียกกันว่า 'มัชฌิมาปฏิปทา' คือปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามมรรค ๘ ที่กล่าวโดยย่อคือ ศีล สมาธิ และปัญญา.

จัดพิมพ์เผยแพร่

ภาพจากปกหนังสือสมุดภาพพระพุทธประวัติ โดย ครูเหม เวชกร
ด้วยความเมตตาเอื้อเฟื้อของศึกษานิธิวัดพระเชตุพนฯ

ดัชนีไม้ไผ่
ใครปัญญาไฉนหาได้ทุกสถาน
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม
และความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

สุนัขมีใจ ใครปัญญาไหวหาได้ทุกสถาน
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ISBN : 974 - 8417 - 49 - 2

จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม

ปีที่จัดพิมพ์ : พระพุทธศักราช ๒๕๕๒

ธรรมสภา จัดพิมพ์เผยแพร่

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งที่มีประโยชน์ที่คงอยู่นานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพ เป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี เป็นการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์อย่างถูกต้องโปรดติดต่อที่ ธรรมสภา....

๓๕/๒๗๐ จรัสสินทวงศ์ ๖๒ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๔๓๔ - ๔๒๖๗, ๔๓๔ - ๓๕๖๖ โทรสาร : ๔๒๔ - ๐๓๗๕

การให้ธรรมะและการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

ในทางพระพุทธศาสนา ท่าประโยชน์จากสถานการณ์ และจากปฏิกิริยาความตาย ถ้าเรารู้จักปฏิบัติก็จะได้รับประโยชน์เริ่มตั้งแต่ใจไปก็จะรู้สึกหดหู่ หวาดกลัว กลับทำให้เกิดและที่สำคัญมีจิตใจที่เป็นอิสระ เบิกบานเป็นความสุขที่แท้จริง

สุนัขมีใจ ใครปัญญาไหวหาได้เจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ถึงการนำสถานการณ์ที่เรียกว่าความให้เกิดประโยชน์แก่จิตใจของตนเอง แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง สมดังคำที่พระพุทธเจ้าประทานจากสถานการณ์ที่ประสบหรือร้าย แม้กระทั่งความตายก็สามารถธรรมสภา หวังว่าเมื่อท่านได้ตัวอย่างใดไม่ว่าดีหรือร้ายก็ตาม ท่านจักจากสถานการณ์นั้นๆ มาสร้างความ

ด้วยความ

ธรรมสภาปรารถนาให้

คำนำ

ในทางพระพุทธศาสนา ท่านสอนให้รู้จักถือเอาประโยชน์จากสถานการณ์ และจากประสบการณ์ทุกอย่าง แม้กระทั่งความตาย ถ้าเรารู้จักปฏิบัติต่อมันให้ถูกต้อง เราก็จะได้รับประโยชน์เริ่มตั้งแต่ในใจไปทีเดียว ซึ่งแทนที่จิตใจจะรู้สึกหดหู่ หวาดกลัว กลับทำให้เกิดปัญญาเจริญงอกงาม และที่สำคัญมีจิตใจที่เป็นอิสระ เบิกบาน และสงบเย็น อันเป็นความสุขที่แท้จริง

สุขนี้มีไกล ใครปัญญาไว้หาได้ทุกสถาน ของ ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เล่มนี้ ท่านแนะนำถึงการนำสถานการณ์ที่เรียกว่าความตาย มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่จิตใจของตนเอง และให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง สมดังคำที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ถือเอาประโยชน์จากสถานการณ์ที่ประสบทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นดีหรือร้าย แม้กระทั่งความตายก็สามารถทำให้เป็นสุขได้

ธรรมสภา หวังว่าเมื่อท่านได้ประสบกับสถานการณ์อย่างใดไม่ว่าดีหรือร้ายก็ตาม ท่านจักสามารถนำประโยชน์จากสถานการณ์นั้นๆ มาสร้างความสุขได้ในที่สุด.

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

หาได้ทุกสถาน
(ปยุตฺโต)

- 8417 - 49 - 2

๖๐ เล่ม

พุทธศักราช ๒๕๔๒

พิมพ์เผยแพร่

ธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

พิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีมีคุณภาพ เป็นที่ระลึกในทุกโอกาส
ใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง

เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

๔๓๔ - ๓๕๖๖ โทรสาร : ๔๒๔ - ๐๓๗๕

การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ทำบุญงานศพทำไม?	๕
คุณค่าทางสังคมของการทำบุญงานศพ	๗
คุณค่าแก่ตัวบุคคล	๑๑
นึกถึงความตาย เอามาใช้ประโยชน์ให้ได้	๑๕
ความตายโยงไปหาอนิจจัง	
แล้วโยงต่อไปยังความไม่ประมาท	๑๗
ถ้ารู้จักใช้ชีวิต ชีวิตก็มีคุณค่ามหาศาล	๒๑
เป็นอยู่ให้ดี ชีวิตมีแต่ได้ทุกวัน	๒๔
ได้อะไรแค่นั้น ก็ไม่พอใจสุขสันต์	๒๘
ทำบุญให้ท่านแล้ว สำนวญตัวเราให้ได้ครบครัน	๓๑

เจริญพรท่านสาธุชนทั้งหลายที่ได้มาเยี่ยมและแสดงน้ำใจต่อเจ้าภาพ พร้อมทั้งญาติมิตร

วันนี้ เป็นวันที่ ๓ แห่งการบำเพ็ญกุศลพระศาสนา ท่านเรียกว่าเป็นการบำเพ็ญซึ่งแปลว่า การเพิ่มให้ทักษิณา หมายถึง ทักษิณานุประทานนี้ก็มี การบำเพ็ญบำเพ็ญกุศลครั้งหนึ่งก็ให้ทักษิณาครั้งเพิ่มไปเรื่อย ๆ จึงเรียกว่า ทักษิณานุประทาน

ทักษิณา คืออะไร ทักษิณานั้นเป็นทานที่ถวายแก่พระสงฆ์เพื่ออุทิศให้

* ธรรมกถาในวันที่ ๓ แห่งการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน
พ่อขุนเกา แซ่ตั้ง ๗ มกราคม ๒๕๓๕

อุชณัมโก๑

ใครบัญญัติหาได้ทุกสถาน

เจริญพรท่านสาธุชนทั้งหลายที่ได้มาเยี่ยมเคารพคุณโยมผู้ล่วงลับ
และแสดงน้ำใจต่อเจ้าภาพ พร้อมทั้งญาติมิตร

วันนี้ เป็นวันที่ ๓ แห่งการบำเพ็ญกุศลอุทิศแก่
ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว การบำเพ็ญกุศลอย่างนี้ ตามคติทาง
พระศาสนาท่านเรียกว่า เป็นการบำเพ็ญทักษิณานุประทาน
ซึ่งแปลว่า การเพิ่มให้ทักษิณา หมายความว่า การที่เราทำ
ทักษิณานุประทานนี้ก็มี การบำเพ็ญกุศลต่อเนื่องกันไป
บำเพ็ญกุศลครั้งหนึ่งก็ให้ทักษิณครั้งหนึ่ง เป็นการให้
เพิ่มไปเรื่อย ๆ จึงเรียกว่า ทักษิณานุประทาน

ทักษิณา คืออะไร ทักษิณานั้น แปลตามหลักวิชาว่า
ทานที่ถวายแก่พระสงฆ์เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับ ด้วย

* ธรรมกถาในวันที่ ๓ แห่งการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทานอุทิศ คุณ
พ่อคุณเภา แซ่ตั้ง ๗ มกราคม ๒๕๓๕

เ?	๔
งการทำบุญงานศพ	๗
	๑๑
ามาใช้ประโยชน์ให้ได้	๑๕
อนิจจัง	
งความไม่ประมาท	๑๗
ก็มีคุณค่ามหาศาล	๒๑
ต์ได้ทุกวัน	๒๔
เเท่าใจสุขสันต์	๒๘
สำรวจตัวเราให้ได้ครบครัน	๓๑

ความเชื่อหรือศรัทธาในกรรมและผลของกรรม อันนี้เป็นความหมายที่ยืดยาว แต่ตามความหมายที่ง่าย ๆ ก็คือเป็นทานที่ถวายแก่พระสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปนั่นเอง

วันนี้เรามาบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน ตามประเพณี เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับนี้ จะมีประโยชน์อะไรบ้าง เมื่อตั้งเป็นคำถามขึ้นมาแล้วเราก็ต้องคิดหาเหตุผลมาตอบกัน ซึ่งบางทีก็ไม่ง่ายเท่าไร

ทำบุญงานศพทำไม?

เพราะฉะนั้น วันนี้จึงจะพูดถึงเรื่องวัตถุประสงค์หรือเหตุผล ในการที่เรามีพิธีบำเพ็ญทักษิณานุประทาน เมื่อว่าตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เองก็พอสรุปได้ว่า การบำเพ็ญทักษิณานุประทานนั้นมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการด้วยกัน

ประการที่ ๑ ข้อนี้ชัดเจนอยู่แล้วและเราก็พูดอยู่เสมอ เป็นความมุ่งหมายเบื้องต้น หรือขั้นพื้นฐานคือ การอุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่านผู้วายชนม์คือผู้ล่วงลับไปแล้ว

ประการที่ ๒ เป็นการแสดงออกซึ่งญาติธรรม ญาติ

ธรรมคืออะไร ญาติธรรมคือธรรมของญาติ ญาติมีหน้าที่ต่อกันคือเคารพนกันตามฐานะ เช่น ถ้าเป็นญาติในฐานะแสดงออกซึ่งความกตัญญูตเวที อย่างทั้ง ๔ ท่าน ก็เป็นหลักในการบำเพ็ญของคณะเจ้าภาพ ในการแสดงน้ำใจบ่ต่อบิดา ต่อบุพการี ด้วยคุณธรรมคือศญาติธรรมในที่นี้มีความหมายคลุมไปไ้ แม้แต่ในฐานะเป็นคนรู้จักคุ้นเคย รวมบ่บำเพ็ญกุศลกันนี้ วัตถุประสงค์ประการแสดงออกซึ่งญาติธรรม คือธรรมของของญาติต่อญาติของตน ข้อนี้ค่อนข้าง

ประการที่ ๓ เป็นการบูชาคุณล่งลับไปแล้ว คือยกย่องเทิดทูนความดีคุณงามความดีของท่านให้ปรากฏ ตาผู้มาแสดงออกชวนชวยจัดแจงอะไรต่านั้นจะต้องเคยมีคุณความดี เคยมีประโยชน์อะไรไว้ คนที่อยู่เบื้องหลังล่งลับไปแล้วก็จึงต้องมาจัดแจงอะไรต่อการแสดงน้ำใจ การกระทำอย่างนี้เรีย

เอาในกรรมและผลของกรรม อันนี้
ยาว แต่ตามความหมายที่ง่าย ๆ ก็คือ
พระสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้

บำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน ตาม
ที่ผู้ล่วงลับนี้ จะมีประโยชน์อะไรบ้าง
ขึ้นมาแล้วเราก็ต้องคิดหาเหตุผลมา
ม่ง่ายเท่าไร

ม?

วันนี้จึงจะพูดถึงเรื่องวัตถุประสงค์
ที่เรามีพิธีบำเพ็ญทักษิณานุประทาน
ธเจ้าตรัสไว้เองก็พอสรุปได้ว่า การ
ะทานนั้นมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ

ข้อนี้ชัดอยู่แล้วและเราก็พูดอยู่เสมอ
เบื้องต้น หรือขั้นพื้นฐานคือ การอุทิศ
ถวายชนม์คือผู้ล่วงลับไปแล้ว

เป็นการแสดงออกซึ่งญาติธรรม ญาติ

ธรรมคืออะไร ญาติธรรมคือธรรมของญาติหรือหน้าที่ของ
ญาติ ญาติมีหน้าที่ต่อกันคือเคารพนับถือและปฏิบัติต่อกัน
ตามฐานะ เช่น ถ้าเป็นญาติในฐานะบุตรธิดาก็จะต้อง
แสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวที อย่างในกรณีนี้บุตรธิดา
ทั้ง ๙ ท่าน ก็เป็นหลักในการบำเพ็ญกุศลโดยเป็นแกน
ของคณะเจ้าภาพ ในการแสดงน้ำใจบำเพ็ญหน้าที่ของตน
ต่อบิดา ต่อบุพการี ด้วยคุณธรรมคือความกตัญญูกตเวที
ญาติธรรมในที่นี้มีความหมายคลุมไปถึงหน้าที่ที่มีต่อกัน
แม้แต่ในฐานะเป็นคนรู้จักคุ้นเคย รวมความว่า ที่เรามา
บำเพ็ญกุศลกันนี้ วัตถุประสงค์ประการหนึ่ง ได้แก่การ
แสดงออกซึ่งญาติธรรม คือธรรมของญาติ หรือหน้าที่
ของญาติต่อญาติของตน ข้อนี้ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว

ประการที่ ๓ เป็นการบูชาคุณความดีของท่านผู้
ล่วงลับไปแล้ว คือยกย่องเทิดทูนความดีของท่าน ประกาศ
คุณงามความดีของท่านให้ปรากฏ ตามธรรมดาคนที่จะมี
ผู้มาแสดงออกชวนขวยจัดแจงอะไรต่างๆ บำเพ็ญกุศลให้
นั้นจะต้องเคยมีคุณความดี เคยมีอุปการคุณหรือทำ
ประโยชน์อะไรไว้ คนที่อยู่เบื้องหลังเมื่อเห็นว่าท่านผู้นั้น
ล่วงลับไปแล้วก็จึงต้องมาจัดแจงอะไรต่างๆ ที่เรียกว่าเป็น
การแสดงน้ำใจ การกระทำอย่างนี้เรียกว่า เป็นการบูชา

คุณของท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการประกาศให้เห็นว่า ท่านผู้ล่วงลับเป็นผู้มีคุณความดี อย่างน้อยก็เคยมีอุปการคุณที่ได้กระทำไว้แล้ว และแสดงความยกย่องเชิดชูคุณความดีนั้น อันนี้ก็เป็นความหมายอีกอย่างหนึ่ง

ประการที่ ๔ การบำเพ็ญทักษิณานุประทานนั้น ก็บอกอยู่แล้วว่ามีการถวายทานแด่พระสงฆ์ ข้อนี้ก็คือการถวายกำลังแก่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่สืบต่ออายุพระศาสนา หมายความว่า ถวายกำลังให้ท่านสามารถปฏิบัติศาสนกิจทำงานพระศาสนา จะเป็นการศึกษาคือเล่าเรียนและประพฤติปฏิบัติธรรมวินัยก็ตาม การเผยแผ่ธรรมก็ตาม เพื่อให้พระศาสนาดำรงอยู่ได้ยั่งยืนยาวนาน เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนสืบต่อไป พูดสั้นๆว่า เป็นการถวายกำลังแก่พระภิกษุสงฆ์ในการที่จะสืบอายุพระพุทธศาสนา

ประการที่ ๕ เมื่อบำเพ็ญกุศลไปๆ ในที่สุดก็มาถึงศูนย์กลางคือตัวเราแต่ละคนนี่เอง ที่เป็นผู้ทำบุญ ไม่ว่าจะทำถวายแก่พระสงฆ์ หรือกระทำให้แก่ผู้ล่วงลับอะไรก็ตาม ที่แท้นั้นก็ต้องไปจากตัวเรา คือตัวเราเป็นผู้กระทำความดีนั้น หรือเป็นผู้บำเพ็ญทักษิณานั้น เพราะฉะนั้น วัตถุประสงค์สุดท้ายก็มาอยู่ที่ตัวเราเอง คือตัว

เจ้าภาพและผู้ร่วมในพิธีทั้งหมด เป็นผู้ได้

ทั้งหมดนี้คือวัตถุประสงค์ ๕ ๒
หมายโดยย่อ อย่างที่อาตมาได้กล่าวไว้ชัดเจนพอสมควร เมื่อพูดขึ้นมาก็แลเห็นจะตอบอย่างย่อๆ เราก็สามารถตอบได้ ทักษิณานุประทาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวัตถุประสงค์เจเนอยู่แล้ว แต่มีอยู่ ๒ ข้อ ที่ควรขยาย เพราะมีแง่ความหมายที่ลึกซึ้ง ซึ่งอาตมาได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ที่ว่าบูชาคุณผู้ล่วงลับ และประการสุดท้ายข้อที่ ๕ วัตถุประสงค์ของตัวเจ้าภาพเอง

คุณค่าทางสังคมของการทำบุญงาน

ข้อที่ ๓ คือ การบูชาคุณของผู้
อธิบายไปบ้างแล้วว่า การที่เรามาประกอบเป็นการแสดงน้ำใจต่อท่านผู้ล่วงลับ ประกาศยกย่องคุณงามความดีของท่าน

การยกย่องคุณงามความดีของ

ลับไปแล้ว เป็นการประกาศให้เห็นว่า
มีคุณความดี อย่างน้อยก็เคยมีอุปการ
แล้ว และแสดงความยกย่องเชิดชูคุณ
เป็นความหมายอีกอย่างหนึ่ง

๕ การบำเพ็ญทักษิณานุประทานนั้น ก็
รถวายทานแด่พระสงฆ์ ข้อนี้ก็คือการ
กิษุผู้ทำหน้าที่สืบต่ออายุพระศาสนา
ยกกำลังให้ท่านสามารถปฏิบัติศาสนกิจ
จะเป็นการศึกษาคือเล่าเรียนและ
รณวินัยก็ตาม การเผยแพร่ธรรมก็ตาม
ทรงอยู่ได้ยั่งยืนยาวนาน เพื่อประโยชน์
ไป พูดสั้นๆว่า เป็นการถวายกำลังแก่
รที่จะสืบอายุพระพุทธศาสนา

๕ เมื่อบำเพ็ญกุศลไปๆ ในที่สุดก็มา
เราแต่ละคนนี่เอง ที่เป็นผู้ทำบุญ ไม่ว่า
พระสงฆ์ หรือกระทำให้แก่ผู้ล่งลับ
นั้นก็ต้องไปจากตัวเรา คือตัวเราเป็นผู้
หรือเป็นผู้บำเพ็ญทักษิณานั้น เพราะ
งค์สุดท้ายก็มาอยู่ที่ตัวเราเอง คือตัว

เจ้าภาพและผู้ร่วมในพิธีทั้งหมด เป็นผู้ได้ทำบุญด้วยตนเอง

ทั้งหมดนี้คือวัตถุประสงค์ ๕ ประการ ซึ่งมีความ
หมายโดยย่อ อย่างที่อาตมาได้กล่าวไว้แล้ว และก็มี ความ
ชัดเจนพอสมควร เมื่อพูดขึ้นมาก็แลเห็น เพราะฉะนั้น ถ้า
จะตอบอย่างย่อๆ เราก็สามารถตอบได้แล้วว่า เราบำเพ็ญ
ทักษิณานุประทาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศลเพื่ออะไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวัตถุประสงค์ทั้ง ๕ นี้จะชัด
เจนอยู่แล้ว แต่มีอยู่ ๒ ข้อ ที่ควรขยายความเป็นพิเศษ
เพราะมีแง่ความหมายที่ลึกซึ้ง ซึ่งอาจจะถูกมองข้ามไป
ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ที่ว่าบูชาคุณความดีของท่านผู้
ล่งลับ และประการสุดท้ายข้อที่ ๕ ที่ว่าเป็นการกระทำ
บุญของตัวเจ้าภาพเอง

คุณค่าทางสังคมของการทำบุญงานศพ

ข้อที่ ๓ คือ การบูชาคุณของผู้ล่งลับ เมื่อก็ก็ได้
อธิบายไปบ้างแล้วว่า การที่เรามาประกอบพิธีต่างๆ นี้
เป็นการแสดงน้ำใจต่อท่านผู้ล่งลับไปแล้ว เป็นการ
ประกาศยกย่องคุณงามความดีของท่านให้ปรากฏ

การยกย่องคุณงามความดีของคนในสังคมนี้เป็น

เรื่องที่สำคัญมาก คนในครอบครัวก็ต้องยกย่องคุณความดีของกันและกัน ลูกก็ต้องบูชาคุณความดีของพ่อแม่ ที่นี้ขยายออกไป ในสังคมถ้ามีใครก็ตามที่ทำความดี บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม คนในสังคม ที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้นทุกคน ก็ควรจะแสดงออก ช่วยกันเชิดชูยกย่องคุณความดีนั้น และยกย่องให้เกียรติแก่คนที่ทำความดี การกระทำอย่างนี้เป็นผลดีแก่สังคมนั่นเอง ในการที่จะดำรงรักษาสังคมนั้นให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น ทำให้สังคมมีกำลังที่จะรักษาสິงที่ดียิ่งงาม มีความสงบสุข มีความสามัคคีเป็นสังคมซึ่งมีหลักการที่จะยึดเหนี่ยวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้วัฒนธรรมอันดีเกิดขึ้นด้วย

ขอยกตัวอย่าง การที่เรามีพิธีกรรมมาบำเพ็ญกุศลให้คุณพ่อที่ล่วงลับไปแล้วนี้ ลูกๆ ก็มาประชุมกันพร้อมเพรียงเพื่อแสดงน้ำใจบูชาคุณพ่อ ทำให้ลูกๆ ได้มาพบปะกัน มาอยู่พร้อมกัน ช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน แสดงน้ำใจต่อกัน ครอบครัวและวงศ์ตระกูลก็ดำรงอยู่ได้ พร้อมกันนั้น ลูกหลาน เด็กๆ เล็กๆ รุ่นหลังๆ ที่เป็นอนุชน ได้เห็นผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ของตัวมาทำพิธีเหล่านี้และได้ร่วมพิธีด้วย ก็รู้จักพิธีนั้นและจำไว้เป็นแบบแผน ทำให้เข้ามาอยู่ร่วม

ในวัฒนธรรมและได้เข้าสู่สังคมอันเดียววัฒนธรรมประเพณี

การบูชาคุณความดีของผู้ล่วงกรรมของสังคมทั้งหมด เริ่มตั้งแต่ส่วนขยายออกไปจนถึงสังคมประเทศชาติ กิจกรรมนี้ก็เพื่อให้สังคมมีการถ่ายทอดดำรงอยู่ด้วยความสามัคคี มีการสืบต่อเรียกว่าเป็นมรดกของสังคมนั้น ตลอดเอกลักษณ์

ในการบูชาคุณความดีของผู้ล่วงทำให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีเจริญองการแผนของชุมชน หรือสังคมนั้นๆ อันนี้ธรรม และวัฒนธรรมนี้ก็จะรักษาหมู่เรียบร้อยงดงาม และดำรงอยู่ได้เป็นปีสังคมนั้นใด สามารถรักษาวัฒนธรรมไปด้วยดี ชาตินั้น สังคมนั้นก็มีความมั่นคงได้สถาพร โดยมีความงดงามและคุณสอยู่อยู่กับคนอื่นหรือชนหมู่อื่นได้ด้วย

คนในครอบครัวก็ต้องยกย่องคุณความ
งูก็ต้องบูชาคุณความดีของพ่อแม่ ที่นี้
สังคมถ้ามีใครก็ตามที่ทำความดี บำเพ็ญ
คุณคนในสังคม ที่เป็นสมาชิกของ
ใครจะแสดงออก ช่วยกันเชิดชูยกย่อง
ละยกย่องให้เกียรติแก่คนที่ทำความดี
ไปเป็นผลดีแก่สังคมนั้นเอง ในการที่จะ
มันให้มันคงเป็นปีกแผ่น ทำให้สังคมมี
ที่ดีงาม มีความสงบสุข มีความสามัคคี
กการที่จะยึดเหนี่ยวให้เป็นอันหนึ่งอัน
วัฒนธรรมอันดีเกิดขึ้นด้วย

อย่าง การที่เรามีพิธีกรรมมาบำเพ็ญกุศล
ไปแล้วนี้ลูกๆก็มาประชุมกันพร้อมเพรียง
ให้คุณพ่อ ทำให้ลูกๆ ได้มาพบปะกัน
ช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน แสดงน้ำใจต่อ
วงศ์ตระกูลก็ดำรงอยู่ได้ พร้อมกันนั้น
ๆ รุ่นหลังๆ ที่เป็นอนุชน ได้เห็นผู้ใหญ่
มาทำพิธีเหล่านี้และได้ร่วมพิธีด้วย ก็
จำไว้เป็นแบบแผน ทำให้เข้ามาอยู่ร่วม

ในวัฒนธรรมและได้เข้าสู่สังคมอันเดียวกัน นี่คือเรื่องของ
วัฒนธรรมประเพณี

การบูชาคุณความดีของผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นกิจ
กรรมของสังคมทั้งหมด เริ่มตั้งแต่ส่วนย่อยคือครอบครัว
ขยายออกไปจนถึงสังคมประเทศชาติทั้งหมด เราทำ
กิจกรรมนี้ก็เพื่อให้สังคมมีการถ่ายทอดความดีงาม และ
ดำรงอยู่ด้วยความสามัคคี มีการสืบต่อและเสริมเติมสิ่งที่
เรียกว่าเป็นมรดกของสังคมนั้น ตลอดจนทำให้สังคมมี
เอกลักษณ์

ในการบูชาคุณความดีของผู้ล่วงลับนี้ เราต้องจัด
ทำให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นเรื่องเป็นราว จึงทำให้
ขนบธรรมเนียมประเพณีเจริญงอกงามขึ้นมา เป็นแบบ
แผนของชุมชน หรือสังคมนั้นๆ อันนี้ก็กลายเป็นวัฒน-
ธรรม และวัฒนธรรมนี้ก็จะรักษาหมู่ชนนั้นไว้ให้มีความ
เรียบร้อยงดงาม และดำรงอยู่ได้เป็นปีกแผ่นมั่นคงชาติใด
สังคมใด สามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้
ด้วยดี ชาตินั้น สังคมนั้นก็มีความมั่นคงยืนนาน ดำรงอยู่
ได้สถาพร โดยมีความงดงามและคุณสมบัติประจำตัวที่จะ
อยู่กับคนอื่นหรือชนหมู่อื่นได้ด้วยความมั่นใจและภาคภูมิใจ

นอกจากนั้น การที่เรายกย่องคุณความดีและนิยมเชิดชูคนดีนี้ ก็เป็นตัวอย่างในทางสังคมที่จะช่วยให้คนทั้งหลายมีค่านิยมในทางที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้น เราจะต้องช่วยกันเชิดชูคนที่ทำความดีงามไว้ เพื่อคนรุ่นหลังจะได้ถือเป็นแบบอย่าง

พระพุทธเจ้าทรงเน้นความสำคัญของการยกย่องเชิดชูความดี และบูชาคนมีความดี ไว้เป็นอย่างมาก มีพุทธพจน์ในธรรมบทแห่งหนึ่ง ตรัสไว้เป็นข้อความว่า

มาเส มาเส สหสเสน โย ยเซถ สติ สมั

เอกญจ ภาวิตตตานัน มุหุตตมปิ ปุชเย

สาเยว ปุชณา เสยโย ยญเจ วสสสดี หุตุม (๒๔/๑๘)

แปลว่าถึงแม้จะไปประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาเทพเจ้าอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนด้วยทรัพย์จำนวนครั้งละพัน ติดต่อกันเป็นเวลาถึงหนึ่งร้อยปี ก็สู้มาช่วยกันยกย่องคนที่พัฒนาตัวเองแล้วมีคุณความดีอย่างแท้จริงสักครั้งเดียวไม่ได้

พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญไว้อย่างนี้ นี่คือหลักการที่จะให้สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยดี เมื่อเราช่วยกันยกย่องคนที่มีคุณงามความดี ที่ได้ทำประโยชน์ไว้แก่สังคม ก็จะเป็นหลักของสังคม ที่จะทำให้สังคมนั้น มีความสงบสุข

รุ่งเรืองต่อไป

เพราะฉะนั้น วัตถุประสงค์ที่กษัตริย์ประทานในแง่ของการบูชาผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ จึงเป็นวัตถุประสงค์บางที่เราไม่ได้สังเกตว่า ในการมาบิณฑบาตได้มาช่วยกันสืบทอดวัฒนธรรมไว้ ทำหลาน ชิมซาบรับเอาวัฒนธรรม จากและรุ่นพ่อแม่ ของตนเองเอาไว้ แล้วเขาทำให้สังคมยั่งยืนงต่อไปอีก โดยมีเอกราชแก่ที่จะยึดเหนี่ยวให้สังคมนั้นอยู่ได้

อันนี้เป็นความหมาย ในแง่ของดีของท่านผู้ล่วงลับ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์การบำเพ็ญกุศลที่เรียกว่า ทักขิณานุสสติ จะขอผ่านไปทีกล่าวมานั้นเป็นวัตถุประสงค์

คุณค่าแก่ตัวบุคคล

ที่นี้มาดูข้อสุดท้าย เป็นข้อที่ผู้บำเพ็ญกุศลได้ทำบุญให้แก่ตนเองแต่ละคนที่มาร่วมพิธี ตั้งแต่เจ้าภาพ

การที่เรายกย่องคุณความดีและนิยม
ตัวอย่างในทางสังคมที่จะช่วยให้คนทั้ง
ทางที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้น เราจะต้อง
ทำความดีงามไว้ เพื่อคนรุ่นหลังจะได้

ว่าทรงเน้นความสำคัญของการยกย่อง
บูชาคนมีความดี ไว้เป็นอย่างมาก มี
แห่งหนึ่ง ตรัสไว้เป็นข้อความว่า

สหสเสน โย ยเชล สติ สมั

วัตตตานัน มุหุตตมปิ ปุชเย

ก เสโย ยญเจ วสสสตี หุตติฯ (๒๕/๑๘)

เราจะไปประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาเทพเจ้า
เดือนด้วยทรัพย์จำนวนครั้งละพัน ติด
หนึ่งร้อยปี ก็สู้มาช่วยกันยกย่องคนที่
คุณความดีอย่างแท้จริงสักครั้งเดียวไม่ได้

ว่าทรงให้ความสำคัญไว้อย่างนี้ นี่คือ
เมดำรงอยู่ได้ด้วยดี เมื่อเราช่วยกันยก
ย่องความดี ที่ได้ทำประโยชน์ไว้แก่สังคม ก็
มี ที่จะทำให้สังคมนั้น มีความสงบสุข

รุ่งเรืองต่อไป

เพราะฉะนั้น วัตถุประสงค์ของการบำเพ็ญกุศล
ทักษิณานุประทานในแง่ของการบูชาคุณความดีของท่าน
ผู้ล่วงลับไปแล้วนี้ จึงเป็นวัตถุประสงค์ในทางสังคมที่สำคัญ
บางที่เราไม่ได้สังเกตว่า ในการมาบำเพ็ญกุศลกันนี้ เรา
ได้มาช่วยกันสืบทอดวัฒนธรรมไว้ ทำให้อนุชนรุ่นลูก รุ่น
หลาน ซึมซาบรับเอาวัฒนธรรม จากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย
และรุ่นพ่อแม่ ของตนเองเอาไว้ แล้วเขาก็จะรักษาสืบต่อไป
ทำให้สังคมยั่งยืนต่อไปอีก โดยมีเอกลักษณ์ของตนเอง มี
แกนที่จะยึดเหนี่ยวให้สังคมนั้นอยู่ได้ยั่งยืนสืบต่อไป

อันนี้เป็นความหมาย ในแง่ของการบูชาคุณความ
ดีของท่านผู้ล่วงลับ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของ
การบำเพ็ญกุศลที่เรียกว่า ทักษิณานุประทานนี้ ที่นี้อาตมา
จะขอผ่านไปทีกล่าวนั้นเป็นวัตถุประสงค์ที่เน้นในแง่สังคม

คุณค่าแก่ตัวบุคคล

ที่นี้มาดูข้อสุดท้าย เป็นข้อตรงข้าม ในข้อสุดท้าย
นี้ผู้บำเพ็ญกุศลได้ทำบุญให้แก่ตนเอง คือทำความดี
แต่ละคนที่มาร่วมพิธี ตั้งแต่เจ้าภาพเป็นต้นไป ต่างคน

ต่างก็ได้ทำบุญด้วยกันทั้งสิ้น ในแง่นี้ ถ้ามองอย่างง่าย ๆ ก็เห็นชัด โดยเฉพาะเจ้าภาพนั้นเห็นกันอยู่จะแจ้ง ว่าได้ทำบุญกันทุกคน ตั้งแต่เริ่มพิธีในวันแรกมาเลย ก็ได้ถวายทานแก่พระสงฆ์ นิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระอภิธรรม จบแล้วก็มีกรถวายสิ่งของ ที่เราเรียกว่าไทยธรรม อันนี้เรียกกันมาตามประเพณีว่าเป็นการทำบุญ ถ้าว่าตามหลักศาสนาเรียกว่าถวายทาน เป็นการทำบุญอย่างที่ ๑

นอกจากได้ถวายทานแล้วเราได้ทำบุญอะไรอีก นอกจากถวายทานแล้วก็ได้รักษาศีล พอเริ่มประกอบพิธี ก็มีการสมาทานศีล คือ เราขอศีล เรียกว่าอาราธนาศีล พระสงฆ์ท่านให้ศีลมาเราก็รับศีลเรียกว่า สมาทานศีล อันนี้เป็นกิจกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นทางการว่า จะรักษาศีล แต่ที่จริงนั้น นอกจากสมาทานศีลตามแบบแผนของพิธีกรรมแล้ว ในเวลาที่อยู่ในพิธีกรรมนี้ เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีมาอยู่ในบรรยากาศที่ต้องทำกิจกรรมและรักษาความประพฤติ กาย วาจา ให้ดีงามสุจริต ในระหว่างนี้ทุกคนจึงงดเว้นจากสิ่งไม่ดีไม่งาม และตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย

เราทุกคนมาอยู่ในพิธีนี้ เรามีวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีนั้นเป็นระเบียบบอ เราอยู่ในที่ประชุม เราจะต้องวางตัวปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมนั้น เป็นเรื่องของวินัย เป็นเรื่องของศีล ควบคุมกาย วาจา ของตน ตั้งตนเรียบร้อยสวยงาม นี่คือการได้รักษา อย่างที่ ๒ และต่อไป

การทำบุญอย่างที่ ๓ ทางพระเรียกว่า การพัฒนา หมายถึงพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนแรก คือ การฝึกอบรม เข้ามาในพิธีนี้ โดยเฉพาะเจ้าภาพที่ไหลาน ถ้าปฏิบัติถูกต้องก็จะทำจิตใจระลึกถึงคุณความดีของบุพการี ระลึกถึงคุณพ่อ หรืออาภิง นึกถึงท่านแล้วทำเป็นใจที่นึกอยู่ในเรื่องของความดีงามใจให้สงบ การที่ทำจิตใจให้ระลึกอยู่อย่างนี้ ท่านเรียกว่าจิตตภาวนา หรือทำจิตใจให้เจริญองงามทุกคนที่

นทั้งสิ้น ในแง่นี้ ถ้ามองอย่างง่าย ๆ
 เจ้าภาพนั้นเห็นกันอยู่จะแจ้ง ว่าได้
 แต่เริ่มพิธีในวันแรกมาเลย ก็ได้ถวาย
 นต์พระสงฆ์มาสวดพระอภิธรรม จบ
 ของ ที่เราเรียกว่าไทยธรรม อันนี้
 เพลิดเพลินเป็นการทำบุญ ถ้าว่าตาม
 วยทาน เป็นการทำบุญอย่างที่ ๑
 วยทานแล้วเราได้ทำบุญอะไรอีก
 ล้วก็ได้รักษาศีล พอเริ่มประกอบพิธี
 คือ เราขอศีล เรียกว่าอาราธนาศีล
 งามเราก็รับศีลเรียกว่า สมาทานศีล
 แสดงออกอย่างเป็นทางการว่า จะ
 นั้น นอกจากสมาทานศีลตามแบบ
 ้ว ในเวลาที่อยู่ในพิธีกรรมนี้ เจ้าภาพ
 ในบรรยากาศที่ต้องทำกิจกรรมและ
 ติ ภาย วาจา ให้ดีงามสุจริต ใน
 วนจากสิ่งไม่ดีไม่งาม และตั้งตนอยู่
 อยู่ในพิธีนี้ เรามีวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีนั้นเป็นระเบียบอยู่ในตัว เช่น เวลา
 เราอยู่ในที่ประชุม เราจะต้องวางตัวให้เหมาะสม ต้อง
 ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมนั้น การปฏิบัติเหล่านั้น
 เป็นเรื่องของวินัย เป็นเรื่องของศีล ทำให้เราทุกคนได้
 ควบคุมกาย วาจา ของตน ตั้งตนอยู่ในกาย วาจา ที่
 เรียบร้อยสวยงาม นี่คือการรักษาศีล เป็นการทำบุญ
 อย่างที่ ๒ และต่อไป

การทำบุญอย่างที่ ๓ ทางพระเรียกว่า ภาวนาภาวนา
 แปลว่า การพัฒนา หมายถึงพัฒนาจิตใจ และปัญญา
 แยกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนแรก คือ การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ เมื่อเรา
 เข้ามาในพิธีนี้ โดยเฉพาะเจ้าภาพที่ใกล้ชิดที่สุดที่เป็นลูก
 หลาน ถ้าปฏิบัติถูกต้องก็จะทำจิตใจของตนให้สงบ โดย
 ระลึกถึงคุณความดีของบุพการี ระลึกถึงคุณความดีของ
 คุณพ่อ หรืออาภิง นึกถึงท่านแล้วทำใจของเราให้สงบ ให้
 เป็นใจที่นึกอยู่ในเรื่องของความดีงาม การนึกถึงที่ทำจิต
 ใจให้สงบ การที่ทำจิตใจให้ระลึกอยู่ในคุณธรรมความดี
 งามอย่างนี้ ท่านเรียกว่าจิตตภาวนา คือการเจริญจิตใจ
 หรือทำจิตใจให้เจริญองงามทุกคนที่มาร่วมพิธีก็เหมือนกัน

เมื่อมาแล้วก็ควรสำรวมใจ ทำใจให้สงบ ถ้าเป็นไปได้ก็ให้ใจผ่องใสด้วยความคิดนึกที่ดีงาม เช่น ความปรารถนาดีต่อผู้ลวงลับและต่อเจ้าภาพ เมื่อทำอย่างนั้นก็จะทำให้จิตใจเจริญงอกงาม เป็นภาวนาในส่วนที่ท่านเรียกว่าจิตตภาวนา

อีกส่วนหนึ่ง ก็คือการฝึกอบรมเจริญปัญญา เมื่อมาในพิธีนี้และได้ฟังพระสงฆ์กล่าวธรรมแล้ว เกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมที่ท่านอธิบาย และรู้หลักการ รู้วัตถุประสงค์ของการทำพิธีในแง่ต่างๆ เหล่านี้ว่าเราทำพิธีกันไปทำไมเป็นต้น ความรู้ความเข้าใจเกิดขึ้นคือปัญญาเจริญขึ้น อันนี้เรียกว่าเจริญปัญญา แม้ไม่ได้ฟังพระสงฆ์ ถ้าเป็นลูกเป็นหลานรู้จักใช้โอกาสสอบถามท่านผู้รู้ หรือท่านผู้ใหญ่ อาจจะเป็นรุ่นพี่ รุ่นพ่อ รุ่นป้า รุ่นน้าอา ท่านบอกเล่าให้ฟัง ก็ได้เรียนรู้ อย่างน้อยปัญญาในด้านนี้ก็เกิดขึ้น

ที่ว่ามานี่คือการทำบุญให้แก่ตัวเองด้วยการพัฒนาตนในด้าน ทาน ศีล ภาวนา ทานศีลภาวนาก็เจริญงอกงามขึ้น แต่การทำบุญยังไม่หมดเท่านั้นหรอก นี่เป็นทาน ศีล ภาวนา ในเบื้องต้น หรือขั้นพื้นฐานสามัญเท่านั้น

นึกถึงความตาย เอามาใช้ประโยชน์

ที่นี้ อาตมาอยากจะเน้นเรื่องภาวนาจะได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นไปอีก ภาวนาเจริญจิตใจ เจริญปัญญา จะพูดว่าฝึกจิตใจและปัญญาก็ได้

ภาวนา หรือการพัฒนาทางจิต หนึ่งที่สำคัญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิธีนี้ อยู่ต่อหน้าชัดๆว่า งานนี้เป็นพิธีอุลลวงลับไปแล้ว พุดง่าย ๆ ว่าเป็นเรื่องเน้นเอง เมื่อเรามาในพิธีศพเราก็รู้ตัวว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าเราแล้ว ถ้าเรานึกถึงความตายก็จะมีผลเสียต่อจิตใจขี้เลื่อม แต่ถ้าเรานึกถึงความตายอย่างถูกต้องในทางดีงาม ทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจแ

ในพระพุทธศาสนานั้น ท่านให้สถานการณ์ทุกรูปแบบ ในทางที่จะเกิหมายความว่าให้รู้จักถือเอาประโยชน์อย่าง หรือจากประสบการณ์ทุกอย่างที่ตอนนี้เรามาเผชิญหน้ากับเรื่อง

วมใจ ทำใจให้สงบ ถ้าเป็นไปได้ก็ให้
 หนึ่งที่ดั่งาม เช่น ความปรารถนาดีต่อ
 าท เมื่อทำอย่างนั้นก็จะทำให้จิตใจ
 ณาในส่วนที่ท่านเรียกว่าจิตตภาวนา
 ก็คือการฝึกอบรมเจริญปัญญา เมื่อ
 ระสงฆ์กล่าวธรรมแล้ว เกิดความรู้
 ำนอธิบาย และรู้หลักการ รู้วัตถุ
 ู้ในแง่ต่างๆ เหล่านี้ว่าเราทำพิธีกัน
 ู้ความเข้าใจเกิดขึ้นคือปัญญาเจริญ
 ุปัญญา แม้ไม่ได้ฟังพระสงฆ์ ถ้า
 ำใช้โอกาสสอบถามท่านผู้รู้ หรือ
 ุ่นพี่ รุ่นพ่อ รุ่นป้า รุ่นน้าอา ท่าน
 ียนรู้ อย่างน้อยปัญญาในด้านนี้ก็

รทำบุญให้แก่ตัวเองด้วยการพัฒนา
 ภาวนา ทานศีลภาวนาก็เจริญอก
 ยังไม่หมดเท่านั้นหรอก นี่เป็นทาน
 ! หรือขั้นพื้นฐานสามัญเท่านั้น

นึกถึงความตาย เอามาใช้ประโยชน์ให้ได้

ที่นี้ อาตมาอยากจะเน้นเรื่องภาวนา ในบางแง่ที่
 เราน่าจะได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นไปอีก ภาวนาเป็นเรื่องของการ
 เจริญจิตใจ เจริญปัญญา จะพูดว่าฝึกอบรมหรือพัฒนา
 จิตใจและปัญญาก็ได้

ภาวนา หรือการพัฒนาทางจิตใจและปัญญา ด้าน
 หนึ่งที่สำคัญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิธีนี้ ก็คือ เราเห็นกัน
 อยู่ต่อหน้าชัดๆว่า งานนี้เป็นพิธีอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้
 ล่วงลับไปแล้ว พุดง่าย ๆ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความตาย
 นั่นเอง เมื่อเรามาในพิธีศพเรารู้ตัวว่า บัดนี้ มรณะเป็น
 สิ่งปรากฏอยู่ต่อหน้าเราแล้ว ถ้าเราปฏิบัติไม่ถูก การ
 นึกถึงความตายก็จะมีผลเสียต่อจิตใจของเรา ทำให้จิตใจ
 เสื่อม แต่ถ้าเรานึกถึงความตายอย่างถูกต้องมันก็จะมีผล
 ในทางดีงามทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจและพัฒนาปัญญาได้

ในพระพุทธศาสนานั้น ท่านให้เรารู้จักปฏิบัติต่อ
 สถานการณ์ทุกรูปแบบ ในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ชีวิต
 หมายความว่าให้รู้จักถือเอาประโยชน์จากสถานการณ์ทุก
 อย่าง หรือจากประสบการณ์ทุกอย่าง ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง
 ตอนนี้เรามาเผชิญหน้ากับเรื่องของความตาย ถ้า

เราวางใจไม่ถูกปฏิบัติไม่ถูกเราก็เสื่อม เสื่อมอย่างไร คนบางคนนึกถึงความตายเมื่อไรก็ใจเศร้าหดหู่ ถ้าไม่เศร้าไม่หดหู่ก็กลัว สองอย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง เศร้าใจหดหู่ใจไม่นั้นก็กลัวหวาดผวาละเลย พอได้ยินว่าตายก็สะดุ้ง ยิ่งกว่านั้นอีก บางคนได้ยินความตายของคนที่เกี่ยวข้องเป็นศัตรูกัน พอได้ยินว่าศัตรูตายแล้ว ก็ดีใจ เป็นเสียอย่างนี้ เรียกว่า ผิดหมดทั้งสามอย่าง ถ้าเป็นสามอย่างนี้ก็เข้าลักษณะที่ว่าเผชิญหน้ากับความตายหรือนึกถึงความตายแล้วใจเสื่อม ไม่มีการพัฒนาตนเอง ไม่พัฒนาจิตใจ ไม่พัฒนาปัญญา

ในทางพระพุทธศาสนา ท่านสอนให้รู้จักถือเอาประโยชน์จากสถานการณ์ และจากประสบการณ์ทุกอย่าง เรื่องราว ความเป็นไป และสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าดี ไม่ว่าร้าย ถ้ามองให้ดี มองให้เป็นแล้ว ก็ได้ประโยชน์ทุกอย่าง ความตายนี้ตามปกติเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา ไม่มีใครอยากได้ แต่เราหนีไม่พ้น แม้ว่าขณะนี้เราจะไม่เกี่ยวข้องกับตัวมันเองโดยตรงคือมันยังมาไม่ถึงตัวเราก็จริง แต่เราก็จะต้องได้ยินได้รับทราบ เรื่องความตายของคนโน้นคนนี้เฉพาะหน้า และในที่สุดเราก็จะต้องเจอกับมันเหมือนกันอย่างแน่นอน

เพราะฉะนั้น วิธีที่ดีที่สุดคือรับรู้จักวิธีที่ต้อง ถ้าเรารู้จักปฏิบัติต่อความตายได้ ประโยชน์เริ่มตั้งแต่ใจไปทีละเดียว อยู่ตายสบายใจได้ แทนที่จะหดหู่หวาดกลัวกลับทำให้จิตใจเจริญงอกงาม และเจริญ

**ความตายโยงไปหาอนิจจัง
แล้วโยงต่อไปยังความไม่ประมาท**

พระพุทธศาสนาสอนให้ถือเอาตายไว้หลายอย่าง หลักการทั่วไปในเรื่องนี้แปลว่าสติระลึกถึงความตายเมื่อระลึกสามารถเผชิญหน้ากับความตาย ระลึกละเวลานึกถึงแล้วเกิดประโยชน์ เกิดประโยชน์สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ กลัวเวลาแล้วชวนชวายเป็นประมาท แรงกระตุ้นให้การทำงานของตนเองเป็นต้น ขึ้นพื้นฐานในระดับพฤติกรรมที่ต้องเหนือขึ้นไป ในทางจิตปัญญาจนสูงสู่วิเคราะห์ในความจริงถึงขั้นมีปัญญา

วัดไม่ถูกเราก็กเลื้อม เลื้อมอย่างไร คนตายเมื่อไรก็ใจเศร้าหดหู่ ถ้าไม่เศร้าไม่อย่างอย่างใดอย่างหนึ่ง เศร้าใจหดหู่ใจวาละ พอดียืนว่าตายก็สะดุ้ง ยิ่งกว่าความตายของคนที่ถูกยิงซึ่งเป็นศัตรูตายแล้ว ก็ดีใจ เป็นเสียอย่างนี้ เรียกอย่าง ถ้าเป็นสามอย่างนี้ก็เข้าลักษณะความตายหรือนึกถึงความตายแล้วใจม่นาตนเอง ไม่พัฒนาจิตใจ ไม่พัฒนา

พุทธศาสนา ท่านสอนให้รู้จักถือเอาการณ และจากประสบการณ์ทุกอย่างไป และสิ่งทั้งหลาย ไม่ว่าดี ไม่ว่าร้ายไม่เป็นแล้ว ก็ได้ประโยชน์ทุกอย่าง ความไม่พึงปรารถนา ไม่มีใครอยากได้ แม้ว่าขณะนี้เราจะไม่เกี่ยวข้องกับตัวมันยังมาไม่ถึงตัวเราก็จริง แต่เราก็ต้องเรื่องความตายของคนโน้นคนนี้เฉพาะหน้าต้องเจอกับมันเหมือนกันอย่างแน่นอน

เพราะฉะนั้น วิธีที่ดีที่สุดคือรับรู้จักวิธีปฏิบัติต่อมันอย่างถูกต้อง ถ้าเรารู้จักปฏิบัติต่อความตายให้ถูกต้อง เราจะได้ประโยชน์เริ่มตั้งแต่ใจไปทีละเดียว อย่างที่วาระลึกถึงความตายสบายใจได้ แทนที่จะหดหู่หวาดกลัวใจเสื่อมใจเสีย ก็กลับทำให้จิตใจเจริญงอกงาม และเจริญปัญญา

ความตายโยงไปหาอนิจจัง แล้วโยงต่อไปยังความไม่ประมาท

พระพุทธศาสนาสอนให้ถือเอาประโยชน์จากความตายไว้หลายอย่าง หลักการทั่วไปในเรื่องนี้เรียกว่า *มรณสติ* แปลว่าสติระลึกถึงความตาย เมื่อระลึกเป็นแล้ว ไม่กลัวเลยสามารถเผชิญหน้ากับความตาย ระลึกถึงความตายได้ทุกเวลา นึกถึงแล้วเกิดประโยชน์ เกิดประโยชน์อย่างไร ประโยชน์สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การที่จะสำนึกถึงกาลเวลาแล้วชวนชวายเป็นไม่ประมาท เร่งทำความดีงาม ด้วยการทำหน้าที่การงานของตนเป็นต้น อันนี้เป็นประโยชน์ขั้นพื้นฐานในระดับพฤติกรรมที่ต้องทำให้ได้ก่อน และเหนือขึ้นไป ในทางจิตปัญญาจนสูงสุดคือทำให้เข้าใจชีวิตรู้ตระหนักในความจริงถึงขั้นมีปัญญารู้แจ้ง อย่างที่เรียกว่า

รู้เท่าทันสังขาร แล้วก็ทำให้จิตใจเป็นอิสระ หลุดพ้นจาก ความบีบคั้นครอบงำของความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลาย ในภายนอก เมื่อจิตใจเป็นอิสระ ก็มีความสุข จิตใจ เบิกบานผ่อนคลายได้ตลอดเวลา นี่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสอง ระดับของการทำให้ใจให้ถูกต้อง ในการนึกถึงความตาย

ประโยชน์ขั้นพื้นฐานข้อที่ ๑ เป็นสิ่งที่มองเห็น จะต้องย่ำสำหรับคนทั่วไปให้มาก เราจะต้องนำมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ พระพุทธเจ้าทรงสอนมรณสติ เพื่อโยงมา หาความไม่ประมาท หลักขั้นต้นของการนึกถึงความตาย ก็คือ ถ้าเรานึกถึงความตายแล้ว กระตุ้นเตือนใจให้เกิด ความไม่ประมาท แสดงว่าเรารู้จักถือเอาประโยชน์จาก ความตาย และนึกถึงความตายในทางที่ถูก ทำให้มีการ พัฒนาตนเอง ทั้งพัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาได้

ความตาย เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ทุกคนรู้ว่า มีเกิด ก็ต้องมีตาย ถ้ามีการเริ่มต้นก็มีที่สิ้นสุด อันนี้ เป็นธรรมดาของสิ่งทั้งหลาย ไหนๆ เราก็จะต้องพบกับ ธรรมดานี้ต้องเผชิญหน้ากับความจริงหนีความจริงไปไม่พ้น เราก็พิจารณาความจริงนั้นให้ทั่วตลอดเสียเลย นี่เป็นวิธี ที่ดีที่สุด ที่จะให้ผลดีแก่เรา

ความจริงในเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย อนิจจัง ที่แปลว่าความไม่เที่ยง เรื่องของ คือการที่สิ่งทั้งหลายมีความเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาหมายความว่า พร้อมไปด้วย เคียงกับเวลา เมื่อเรานึกถึงความเปลี่ยนแปลง ถึงกาลเวลาด้วย กาลเวลากับความเปลี่ยนแปลง คู่กัน เรารู้จักวันเดือนปีจากอะไร เรารู้จาก เปลี่ยนแปลง คือการโคจรเคลื่อนที่ไปของ ดวงจันทร์ ของดวงอาทิตย์ และของโลก เปลี่ยนแปลงเหล่านี้แหละทำให้เรารู้กาลเวลา

กาลเวลานั้น กำหนดจากความ เพราะฉะนั้นกาลเวลากับความเปลี่ยนแปลง ถ้าเราเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของกาลเวลา เมื่อกาลเวลา เปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลง แม้แต่ชีวิตของเราก็เปลี่ยนแปลง มันเคลื่อน เริ่มต้นไปหาจุดดับหรือจุดสิ้นสุด ก็คือจบ เพราะฉะนั้นชีวิตของเราทุกคนนี้จึงเดินหน้า โดยแข่งกับกาลเวลา และกาลเวลานี้มี

วก็ทำให้จิตใจเป็นอิสระ หลุดพ้นจาก
ของความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลาย
จิตใจเป็นอิสระ ก็มีความสุข จิตใจ
เวลา นี่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสอง
ข้อถูกต้อง ในการนึกถึงความตาย
พื้นฐานข้อที่ ๑ เป็นสิ่งที่มองเห็น จะ
วไปให้มาก เราจะต้องนำมาใช้ให้เป็น
ธเจ้าทรงสอนมรณสติ เพื่อโยงมา
หลักขั้นต้นของการนึกถึงความตาย
ความตายแล้ว กระตุ้นเตือนใจให้เกิด
แสดงว่าเรารู้จักถือเอาประโยชน์จาก
ถึงความตายในทางที่ถูก ทำให้มีการ
พนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาได้
เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ทุกคนรู้ยู่
ย ถ้ามีการเริ่มต้นก็มีที่สิ้นสุด อันนี้
ทั้งหลาย ไหนๆ เราก็จะต้องพบกับ
หน้ากับความจริงหนีความจริงไปไม่พ้น
จริงนั้นให้ทั่วตลอดเสียเลย นี่เป็นวิธี
ที่แก่เรา

ความจริงในเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย คือเรื่องของ
อนิจจัง ที่แปลว่าความไม่เที่ยง เรื่องของความไม่เที่ยง ก็
คือการที่สิ่งทั้งหลายมีความเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
ตลอดเวลาหมายความว่า พร้อมไปด้วยกันกับเวลา คู่
เคียงกับเวลา เมื่อเรานึกถึงความเปลี่ยนแปลง เราก็นึก
ถึงกาลเวลาด้วย กาลเวลากับความเปลี่ยนแปลงเป็นของ
คู่กันเรารู้จักวันเดือนปีจากอะไร เรารู้จากความเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลง คือการโคจรเคลื่อนที่ไปของดวงดาว ของ
ดวงจันทร์ ของดวงอาทิตย์ และของโลกเราเอง ความ
เปลี่ยนแปลงเหล่านี้แหละทำให้เรารู้กาลเวลา

กาลเวลานั้น กำหนดจากความเปลี่ยนแปลง
เพราะฉะนั้นกาลเวลากับความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นของคู่กัน
ถ้าเราเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเราก็ต้องเห็น
ความสำคัญของกาลเวลา เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความ
เปลี่ยนแปลงก็เกิดขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไม่รอเรา
แม้แต่ชีวิตของเราก็เปลี่ยนแปลง มันเคลื่อนย้ายจากจุด
เริ่มต้นไปหาจุดดับหรือจุดสิ้นสุด ก็คือจากเกิดไปหาตาย
เพราะฉะนั้นชีวิตของเราทุกคนนี้จึงเดินทางไปหาความตาย
โดยแข่งกับกาลเวลา และกาลเวลานี้มีความยุติธรรม

เสมอกันต่อทุกคน ความแตกต่างอยู่ที่ว่าเราจะใช้เวลาอย่างไร

ในเมื่อกาลเวลาคืบหน้าไปเรื่อย ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแก่ชีวิตของเราและทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเราตลอดเวลาตัวเราเองก็ไม่ว่าจะเป็นอะไรเมื่อไร เพราะฉะนั้นเราจะนั่งนอนใจอยู่ไม่ได้ เราจะต้องเร่งชวนขยายทำความดีงาม ทำหน้าที่ทำการงาน ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ การที่เราไม่เร่งเฉย ไม่ดูดาย ไม่ปล่อยปละละเลย เร่งทำความดีเร่งทำหน้าที่ นี่แหละคือความไม่ประมาท

ความไม่ประมาทนั้น มี ๒ ด้าน ด้านหนึ่งเป็นด้านลบ อีกด้านหนึ่งเป็นด้านบวก ด้านลบก็คือไม่ ด้านไม่ก็คือว่า อะไรที่จะเป็นทางเสื่อม ทางเสียหาย ทางผิดพลาด เราไม่ยอมถลำไป ไม่ยอมพลาดพลัดหลงไปในทางนั้น นี่คือด้านลบ ส่วนในด้านบวกก็ต้องมีความไม่ประมาท คือด้านที่ว่าอะไรเป็นโอกาสให้เกิดความดีงาม มีช่องทางที่จะทำให้เกิดประโยชน์แล้ว เราไม่ปล่อยโอกาสนั้นให้ผ่านไปเสียเปล่า รีบฉวยทำประโยชน์ให้แก่ชีวิตและแก่สังคม การใช้โอกาสนั้นทำให้เกิดประโยชน์นี้คือความไม่ประมาทหลักอันนี้สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดความเจริญงอกงาม ทำให้มีการพัฒนา

เมื่อเรานึกถึงความตาย ก็กระตุ้นให้เรานึกถึงความเปลี่ยนแปลงและความคือเวลา แล้วก็กระตุ้นเตือนต่อไปให้เรามีผิดพลาดไถลออกไปในทางของความเสื่อม และรีบเร่งชวนขยายปรับปรุงสร้างสรรค์งอกงาม ชีวิตของคนที่ไม่ประมาท จะเป็น

ถ้ารู้จักใช้ ชีวิตก็มีคุณค่ามหาศาล

คนเรานั้นเกิดมาก็มีชีวิตร่างกายใจเหมือนกัน ทางพระท่านเรียกว่ามีรูปนามเท่าๆ กัน แต่ชีวิตของคนที่เกิดมาทำอะไรได้ไม่เท่ากัน ก็เพราะว่าคนหนึ่งดำเนินชีวิตเป็น ส่วนอีกคนหนึ่งไม่รู้จักชีวิตไม่เป็น เป็นคนที่ตกอยู่ในความประมาท คนที่ใช้ชีวิตเป็นซึ่งเป็นคนที่ไม่ประมาทให้เป็นประโยชน์

พระพุทธเจ้าตรัสอุปมาไว้เป็นพหูพจน์มาอยากจะยกมาให้ฟังเป็นตัวอยู่เปรียบเหมือนว่ามีดอกไม้ไม่สุ่มกันอยู่กอง

๖ ความแตกต่างอยู่ที่ว่าเราจะใช้เวลา

เวลาคืบหน้าไปเรื่อย ความเปลี่ยน
วัดของเราและทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเรา
องก็ไม่ว่าจะเป็นอะไรเมื่อไร เพราะฉะนั้น
ไม่ได้ เราจะต้องเร่งชวนช่วยทำความ
การงาน ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ การที่
ตาย ไม่ปล่อยปละละเลย เร่งทำความดี
ละคือความไม่ประมาท

ระมานั้น มี ๒ ด้าน ด้านหนึ่งเป็นด้าน
เป็นด้านบวก ด้านลบก็คือไม่ ด้านไม่ก็
ในทางเสื่อม ทางเสียหาย ทางผิดพลาด
ไม่ยอมพลาดหลงลงไปทางนั้น นี่คือ
ด้านบวกก็ต้องมีความไม่ประมาท คือ
โอกาสให้เกิดความดีงาม มีช่องทางที่
ยชน์แล้ว เราไม่ปล่อยโอกาสนั้นให้ผ่าน
วช่วยทำประโยชน์ให้แก่ชีวิตและแก่สังคม
ทำให้เกิดประโยชน์นี้คือความไม่ประมาท
ที่สุดที่จะทำให้ให้เกิดความเจริญงอกงาม

เมื่อเรานึกถึงความตาย ก็กระตุ้นเตือนใจตัวเอง
ให้นึกถึงความเปลี่ยนแปลงและความคับเคลื่อนของกาล
เวลา แล้วก็กระตุ้นเตือนต่อไปให้เราระมัดระวังตัว ไม่กล้า
ผิดพลาดไถลออกไปในทางของความเสื่อม เร่งแก้ไขปัญหา
และรีบเร่งชวนช่วยปรับปรุงสร้างสรรค์ ชีวิตก็จะเจริญ
งอกงาม ชีวิตของคนที่ไม่ประมาท จะเป็นชีวิตที่มีคุณค่า

ถ้ารู้จักใช้ ชีวิตก็มีคุณค่ามหาศาล

คนเรานั้นเกิดมาก็มีชีวิตร่างกายเท่ากัน มีกายกับ
ใจเหมือนกัน ทางพระท่านเรียกว่ามีรูปนาม หรือมีขันธ ๕
มาเท่าๆ กัน แต่ชีวิตของคนที่เกิดมาเท่ากันนั้น กลับทำ
อะไรได้ไม่เท่ากัน ก็เพราะว่าคนหนึ่งรู้จักใช้ชีวิตหรือ
ดำเนินชีวิตเป็น ส่วนอีกคนหนึ่งไม่รู้จักใช้ชีวิตหรือดำเนิน
ชีวิตไม่เป็น เป็นคนที่ตกอยู่ในความประมาท ตรงข้ามกับ
คนที่ใช้ชีวิตเป็นซึ่งเป็นคนที่ไม่ประมาท รู้จักใช้กาลเวลา
ให้เป็นประโยชน์

พระพุทธเจ้าตรัสอุปมาไว้เป็นพุทธภาษิตบทหนึ่ง
อาตมาอยากจะยกมาให้ฟังเป็นตัวอย่างสำหรับเตือนใจ
เปรียบเหมือนว่ามีดอกไม้สุ่มกันอยู่กองหนึ่ง ไม่รู้ว่าดอก

อะไรบ้างมีมากมาย จากกองดอกไม้ที่นายมาลาการ คือช่างจัดดอกไม้ผู้ฉลาด เลือกเก็บดอกไม้จากกองที่สุ่มอยู่นั้นมาร้อยเป็นพวงมาลามาลัย หรือจัดเป็นแจกันอันสวยงามให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดู นอกจากสวยงามแล้วยังมีคุณค่า นำไปบูชาพระพุทธเจ้า หรือบูชาพระรัตนตรัยก็ได้ ดอกไม้ที่กองสุ่มรวมกันอยู่ เมื่อเรารู้จักใช้ประโยชน์ ก็กลายเป็นพวงมาลามาลัยหรือดอกไม้ในแจกันในพานที่สวยงาม ฉันทิด คนเราเกิดมาแล้วชาติหนึ่งก็ควรใช้ชีวิตนี้ทำประโยชน์ ทำความดีให้มาก ฉันทิด

ตามความหมายของพุทธภาษิตนี้ ขอให้นึกถึงชีวิตของเราก็จะเห็นว่าเป็นเพียงองค์ประกอบต่างๆ ที่มาประชุมกัน พุทธตามภาษาโบราณว่าเป็นการประชุมกันของธาตุทั้งหลาย มีดิน น้ำ ลม ไฟ ร่างกายของเราก็มีแค่ดิน น้ำ ลม ไฟ มารวมกันเข้า พอตายแล้วธาตุเหล่านั้นก็กลับคืนไปเป็นน้ำ เป็นดิน เป็นลม เป็นไฟไปตามเดิม แต่ระหว่างมีชีวิตอยู่คนเราอาจจะใช้ชีวิตที่เป็นธาตุต่างๆ สุ่มกันอยู่นี้ให้เป็นประโยชน์มีคุณค่าได้ ดังที่ปรากฏว่าบางคนมีชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์

บางทีคนเดียวชีวิตเดียวเท่านั้นทำโลกทั้งโลกให้

เปลี่ยนแปลงไป เช่นมีการค้นพบก้าวหน้าทางสติปัญญา ทำให้วัฒนธรรมรุ่งเรืองขึ้น คนผู้เดียวทำประโยชน์ให้ศัลยียืนยาวนาน เพราะฉะนั้น ชีวิตถ้ารู้จักใช้เป็น ชีวิตนั้นก็ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่จะประมาณได้

มหาบุรุษทั้งหลายก็มีชีวิตอยู่เป็นเพียงดิน น้ำ ลม ไฟ แต่เพราะทำให้ประวัติศาสตร์ต้องจารึกความดี กระแสอารยธรรมของมนุษย์ได้ ยกตัวพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างขเป็นมนุษย์ที่ใช้ชีวิตนี้ให้เป็นประโยชน์ เกิดพระศาสนาที่ยิ่งใหญ่ เกิดสถาบันมีผู้คนนับถือหลายร้อยล้านคน แม้แล้วยั่งยืนอยู่มาเป็นพันๆ ปี การที่เป็นชีวิตเป็น หรือรู้จักใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์

เพราะฉะนั้น เราจะต้องเอาคตินี้ว่าเหมือนนายมาลาการคือช่างร้อยด

ย จากกอดดอกไม้้นั้นนายมาลาการ คือ
 กัด เลือกเก็บดอกไม้จากกองที่สมอยู่
 มาลาลาย หรือจัดเป็นแจกันอันสวย
 เรียบร้อยน่าดู นอกจากสวยงามแล้ว
 บูชาพระพุทธเจ้า หรือบูชาพระรัตนตรัย
 สุมรวมกันอยู่ เมื่อเรารู้จักใช้ประโยชน์
 มาลาลายหรือดอกไม้ในแจกันในพานที่
 จนเราเกิดมาแล้วชาติหนึ่งก็ควรใช้ชีวิตนี้
 งามดีให้มาก ฉะนั้น

สมายของพุทธภาษิตนี้ ขอให้ถึงชีวิต
 เป็นเพียงองค์ประกอบต่างๆ ที่มา
 ภาษาโบราณว่าเป็นการประชุมกันของ
 น้ำ ลม ไฟ ร่างกายของเราก็มีแค่นี้ น้ำ
 เข้า พอตายแล้วธาตุเหล่านั้นก็กลับคืน
 เป็นลม เป็นไฟไปตามเดิม แต่ระหว่าง
 จะใช้ชีวิตที่เป็นธาตุต่างๆ สุมกันอยู่นี้
 คุณค่าได้ ดังที่ปรากฏว่าบางคนมีชื่ออยู่

เดียวชีวิตเดียวเท่านั้นทำโลกทั้งโลกให้

เปลี่ยนแปลงไป เช่นมีการค้นพบ ที่ทำให้เกิดความ
 ก้าวหน้าทางสติปัญญา ทำให้วัฒนธรรมอารยธรรมเจริญ
 รุ่งเรืองขึ้น คนผู้เดียวทำประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างมหา
 ศาที่ยั่งยืนยาวนาน เพราะฉะนั้น ชีวิตเดียวที่นิดหน่อยนี้
 ถ้ารู้จักใช้เป็น ชีวิตนั้นก็ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายเหลือ
 เกินสุดที่จะประมาณได้

มหาบุรุษทั้งหลายก็มีชีวิตอย่างเรานี่แหละ คือ
 เป็นเพียงดิน น้ำ ลม ไฟ แต่เพราะรู้จักใช้ประโยชน์ก็
 ทำให้ประวัติศาสตร์ต้องจารึกความดีไว้ เป็นผู้พลิกผัน
 กระแสอารยธรรมของมนุษย์ได้ ยกตัวอย่าง เช่น พระ
 พุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของมหาบุรุษ ทรง
 เป็นมนุษย์ที่ใช้ชีวิตนี้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ดังที่ได้
 เกิดพระศาสนาที่ยิ่งใหญ่ เกิดสถาบันคณะสงฆ์ที่ยิ่งใหญ่
 มีผู้คนนับถือหลายร้อยล้านคน แผ่กระจายไปทั่วโลก
 และยั่งยืนอยู่มาเป็นพันๆ ปี การที่เป็นอย่างนี้ก็อยู่ที่การ
 ใช้ชีวิตเป็น หรือรู้จักใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์

เพราะฉะนั้น เราจะต้องเอาคตินี้มาใช้ อย่างที่บอก
 ว่าเหมือนนายมาลาการคือช่างร้อยดอกไม้ผู้ชาญฉลาด

เลือกเก็บดอกไม้จากกองมาร้อยเป็นมาลาลายที่สวยงามได้มากมาย เราก็ควรจะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์มากๆ และทำความดีให้ได้มากๆ แล้วชีวิตนี้ก็จะมียุคค่า

ความตายเป็นเรื่องเตือนใจเราให้ไม่ประมาทอย่างนี้ ถ้าเรานึกถึงความตายแล้วสามารถสร้างความคิดอย่างนี้ได้แล้ว ความตายก็กลับเป็นเรื่องที่มีคุณค่า ระลึกขึ้นมาเมื่อไรก็เตือนใจให้เราไม่หยุดนิ่ง รีบทำความดีงาม

เป็นอยู่ให้ดี ชีวิตมีแต่ได้ทุกวัน

ที่นี้ในการที่จะเตือนใจอยู่เสมอด้วยมรณสนั่น ก็มีอุปมาวิธีหลายอย่าง เช่นเราอาจจะนึกถึงพระพุทธพจน์ที่ตรัสในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเตือนใจเราเกี่ยวกับเวลา

วันนี้あたมาได้พูดมาใช้เวลามากแล้ว ก็อยากจะเอาคติเกี่ยวกับกาลเวลามาฝากไว้สักข้อหนึ่ง เป็นพุทธภาษิตบทเดียว ถ้าท่านปฏิบัติได้แล้วชีวิตจะเจริญงอกงามแน่นอน พุทธภาษิตบทนี้สอนให้มองเห็นคุณค่าของกาลเวลา และความเปลี่ยนแปลงแล้วดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์ ท่านบอกไว้ว่า

เวลาแต่ละวัน อย่าให้ผ่านไปเปล่า

จะมากหรือน้อย ก็ต้องให้ได้อะไร
ว่าเป็นภาษาบาลีก็ได้ บางท่าน
บาลี ท่านว่า

อโมฆํ ทิวสํ กยิรา อปเป

แปลซ้ำอีกทีหนึ่งก็ได้

เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไป
ต้องให้ได้อะไรบ้าง

ถ้าใครพิจารณาตนเองอย่างนี้ พุทธภาษิตนี้ รับรองว่าต้องมีความ
ส่วนตัวก็เจริญก้าวหน้า ชีวิตด้านการ
สังคมก็จะพัฒนาแน่นอน

เพราะฉะนั้น ในการมาร่วม
และความตายนี้ เรามาเอาคติไปใช้เป็
อย่างหนึ่ง ตามวิธีที่ว่ามาแล้วคือ
ความเปลี่ยนแปลง แล้วความเปลี่ยน
กาลเวลา กาลเวลาก็เตือนใจเราให้รู้จัก
และทำชีวิตนี้ให้มีค่า แล้วเราก็สำรวจ
พุทธภาษิตที่บอกเมื่อีกว่า เวลาแต่ละ
เปล่า จะมากหรือน้อยต้องให้ได้อะไร

หากกองม้าร้อยเป็นมาลามาลัยที่
เราก็คควรจะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์
ดีให้ได้มากๆ แล้วชีวิตนี้ก็จะมียุคค่า
นเครื่องเตือนใจเราให้ไม่ประมาทอย่างนี้
ายแล้วสามารถสร้างความคิดอย่างนี้
กลับเป็นเรื่องที่มีคุณค่า ระลึกขึ้นมา
ไม่หยุดนิ่ง รีบทำความดีงาม

ได้ทุกวัน

จะเตือนใจอยู่เสมอด้วยมรดกนั้น ก็
าง เช่นเราอาจจะนึกถึงพระพุทธพจน์
ๆ ซึ่งเตือนใจเราเกี่ยวกับเวลา
ได้พูดมาใช้เวลามากแล้ว ก็อยากจะ
เวลามาฝากไว้สักข้อหนึ่ง เป็นพุทธ
่านปฏิบัติได้แล้วชีวิตจะเจริญงอกงาม
พนี้สอนให้มองเห็นคุณค่าของกาลเวลา
ปลงแล้วดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์

น อย่าให้ผ่านไปเปล่า

จะมากหรือน้อย ก็ต้องให้ได้อะไรบ้าง
ว่าเป็นภาษาบาลีก็ได้ บางท่านก็ชอบจำเป็นภาษา
บาลี ท่านว่า
อโมฆี ทิวส์ กยิรา อปฺเปน พหุเกณ วา
แปลซ้ำอีกทีหนึ่งก็ได้
เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า ไม่มากก็น้อย
ต้องให้ได้อะไรบ้าง

ถ้าใครพิจารณาตนเองอย่างนี้ทุกวันและทำได้ตาม
พุทธภาษิตนี้ รับรองว่าต้องมีความเจริญงอกงาม ชีวิต
ส่วนตัวก็เจริญก้าวหน้า ชีวิตด้านการงานก็เจริญก้าวหน้า
สังคมก็จะพัฒนาแน่นอน

เพราะฉะนั้น ในการมาร่วมพิธีเกี่ยวกับงานศพ
และความตายนี้ เรามาเอาคติไปใช้เป็นประโยชน์ให้ได้สัก
อย่างหนึ่ง ตามวิธีที่ว่ามาแล้วคือ โยงความตายไปหา
ความเปลี่ยนแปลง แล้วความเปลี่ยนแปลงก็ทำให้นึกถึง
กาลเวลา กาลเวลาก็เตือนใจเราให้รู้จักใช้มันให้เป็นประโยชน์
และทำชีวิตนี้ให้มีค่า แล้วเราก็อสำรวจตัวเองทุกวัน ด้วย
พุทธภาษิตที่บอกเมื่อคำว่า เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไป
เปล่า จะมากหรือน้อยต้องให้ได้อะไรบ้าง

ก่อนจะนอนสำรวจดูซิว่า วันนี้เราได้อะไรบ้างไหม ไม่มากก็น้อย หลายคนก็จะนึกในแง่เงินทองว่า เอ... วันนี้ผ่านไปเราได้กี่บาท เราได้ ๑๐๐ บาท เราได้ ๑,๐๐๐ บาท เราได้ ๑๐,๐๐๐ บาท วันนี้ดีใจได้แล้ว นี่ก็ด้านหนึ่ง

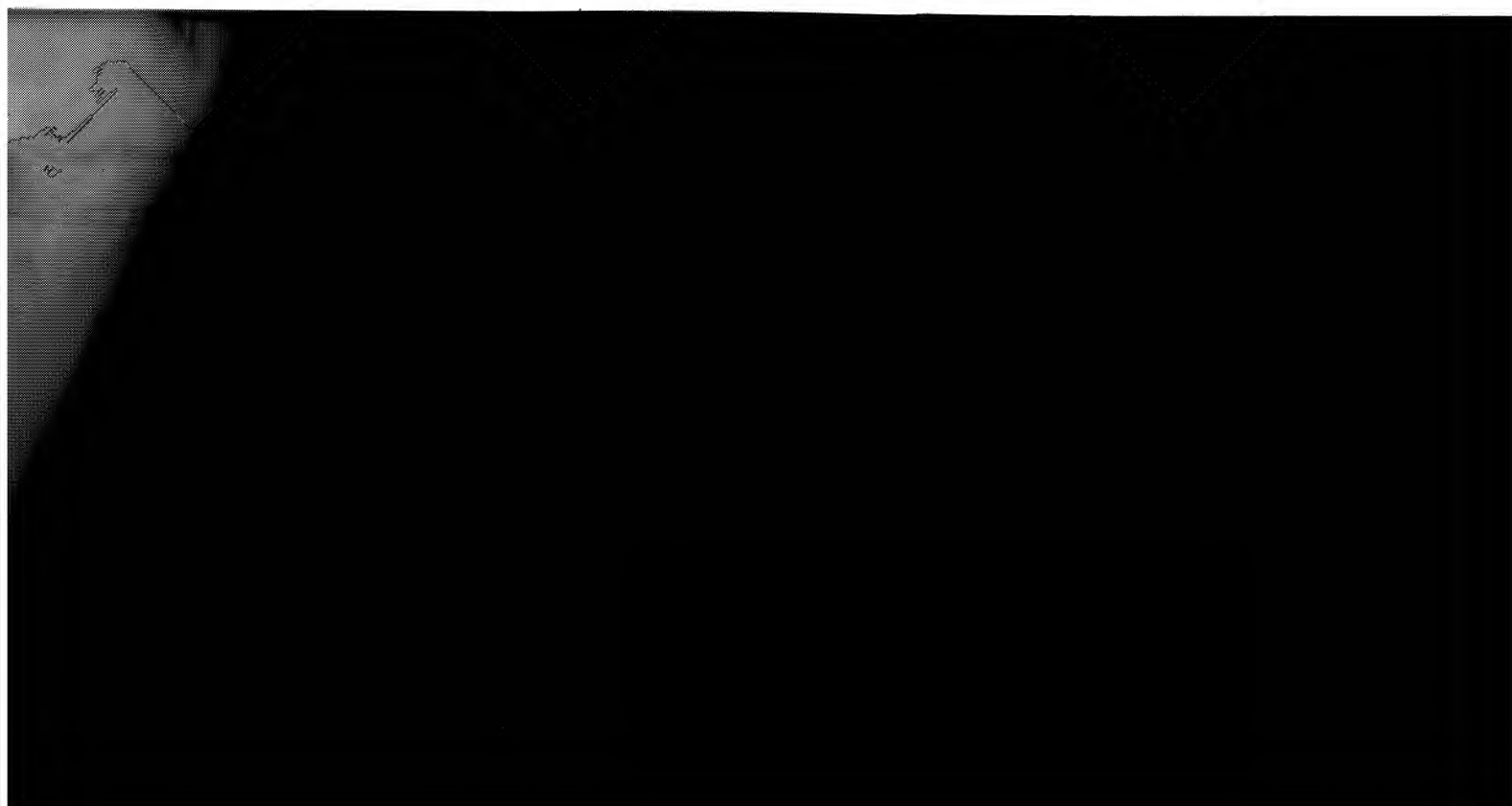
บางคนก็นึกเน้นไปในแง่การทำงานว่า วันนี้เราทำงาน ก้าวหน้าไปบ้างไหม งานสำเร็จบ้างไหม งานชิ้นนี้ชิ้นนั้น เดินหน้าไปในแง่ที่แน่นหรือเปล่า อันนี้ก็มีส่วนมากยิ่งขึ้น บางทีงานกับเงินก็โยงเข้าด้วยกัน ได้ทั้งงานได้ทั้งเงิน

ทีนี้ บางคนก็อาจจะนึกกว้างต่อไปอีกว่า วันนี้เราได้ทำประโยชน์ให้แก่ใครบ้างหรือไม่ ตั้งแต่คนในครอบครัวเป็นต้นไป ถ้าเป็นลูกก็นึกว่าได้ทำประโยชน์ให้คุณพ่อ คุณแม่หรือเปล่า ถ้าเป็นคุณพ่อคุณแม่ก็แน่นอนเลย ที่จะทำประโยชน์ให้แก่คุณลูก เพราะเป็นหน้าที่อยู่แล้ว อันนี้เป็นธรรมดาทุกวันคงไม่ผ่านไปเปล่า

แต่ที่ว่าทำประโยชน์ให้แก่ลูกนั้น นึกดูให้ดี อาจจะต้องย้อนไปพิจารณาอีกว่า เป็นประโยชน์ที่เป็นแก่นสาร หรือเปล่า มีสาระแท้จริงไหม อย่าประมาทนะ อย่าไปนึกว่าเราให้แก่ลูกทุกวันนี้ดีแล้ว ลูกไปโรงเรียนก็ให้เงินแล้ว ยี่สิบบาท สามสิบบาท บางคนรวยก็ให้มาก แต่การให้

นั้นกลายเป็นเสียหรือเปล่า นึกให้ดี ให้ที่ให้เป็นประโยชน์ แต่กลายเป็นโทษนั้นกลายเป็นทำให้ลูกเสีย

เพราะฉะนั้นต้องตรวจสอบให้เต็มที่แท้จริงว่า ที่ว่าทำประโยชน์ให้แก่ลูก ประโยชน์จริงหรือเปล่า เรามีการพัฒนา ด้านกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านปัญญาทางสำรวจให้รอบด้าน ให้รอบคอบ แต่เราให้เขาจริงหรือเปล่า เราให้ความรู้ ให้ความเลื่อมแก่เขา พ่อแม่บางคนรักมากมาย แต่ปรากฏว่าเป็นการให้คิดพิจารณาให้ดีว่าจริงหรือไม่ อันนี้จะไม่แค่ขอให้เราพิจารณาตรวจตราให้รอบคอบ ประโยชน์ที่เป็นแก่นสารแก่ชีวิตของเขา ปัจจัยของการพัฒนาความเจริญงอกของเขาหรือไม่

สำรวจดูซิว่า วันนี้เราได้อะไรบ้างไหม
 คนก็จะนึกในแง่เงินทองว่า เอ... วันนี้
 เราได้ ๑๐๐ บาท เราได้ ๑,๐๐๐ บาท
 ๑ วันนี้ดีใจได้แล้ว นี่ก็ด้านหนึ่ง

นั่นไปในแง่การทำงาน วันนี้เราทำงาน
 งานสำเร็จบ้างไหม งานชิ้นนี้ชิ้นนั้น
 นั้นหรือเปล่า อันนี้ก็มีส่วนมากยิ่งขึ้น
 เข้าด้วยกัน ได้ทั้งงานได้ทั้งเงิน

ก็อาจจะนึกกว้างต่อไปอีกว่า วันนี้เรา
 ทำอะไรบ้างหรือไม่ ตั้งแต่คนในครอบครัว
 ในลูกก็นึกว่าได้ทำประโยชน์ให้คุณพ่อ
 เป็นคุณพ่อกับคุณแม่ก็แน่นอนเลย ที่จะ
 นึก เพราะเป็นหน้าที่อยู่แล้ว อันนี้
 ไม่ผ่านไปแล้ว

ประโยชน์ให้แก่ลูกนั้น นึกดูให้ดี อาจจะ
 อีกว่า เป็นประโยชน์ที่เป็นแก่นสาร
 จริงไหม อย่าประมาทนะ อย่าไปนึก
 นี่ดีแล้ว ลูกไปโรงเรียนก็ให้เงินแล้ว
 ๑๐๐ บาท บางคนรวยก็ให้มาก แต่การให้

นั้นกลายเป็นเสียหรือเปล่า นึกให้ดี เพราะบางทีเป็นการ
 ให้ที่ไม่เป็นประโยชน์ แต่กลายเป็นโทษ คือที่ที่ให้แก่ลูก
 นั้นกลายเป็นทำให้ลูกเสีย

เพราะฉะนั้นต้องตรวจสอบให้เป็นการได้ประโยชน์
 ที่แท้จริงว่า ที่ว่าทำประโยชน์ให้แก่ลูกนั้นลูกของเราได้
 ประโยชน์จริงหรือเปล่า เขามีการพัฒนาขึ้นบ้างไหม ทาง
 ด้านกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านปัญญา สำรวจให้หมด
 หาทางสำรวจให้รอบด้าน ให้รอบคอบ เรารักลูกของเรา
 แต่เราให้เขาจริงหรือเปล่า เราให้ความเจริญแก่เขา หรือ
 ให้ความเสื่อมแก่เขา พ่อแม่บางคนรักลูกมาก ให้แก่ลูก
 มากมาย แต่ปรากฏว่าเป็นการให้ความเสื่อม ขอให้
 พิจารณาให้ดีว่าจริงหรือไม่ อันนี้จะไม่อธิบาย พูดไว้เพียง
 แค่นี้ขอให้เราพิจารณาตรวจตราให้รอบคอบว่า เราให้
 ประโยชน์ที่เป็นแก่นสารแก่ชีวิตของเขา ที่จะพื้นฐานเป็น
 ปัจจัยของการพัฒนาความเจริญออกมาในชีวิตระยะยาว
 ของเขาหรือไม่

ได้อะไรแคไหน ก็ไม่พอใจได้สุขสันต์

สิ่งที่จะสำรวจยังไม่หมด ขอผ่านอย่างรวบรัดที่สุด ลึกเข้ามาถึงแกนกลางของชีวิต ก็คือการได้ของจิตใจ การได้ทางจิตใจเป็นเรื่องสำคัญมาก บางคนนึกถึงแต่ข้างนอก ว่าวันนี้เราได้แล้ว ไดโน่นได้นี้ ได้งานได้การ ได้วัตถุสิ่งของได้จากคนโน้นคนนี้ แต่ขาดส่วนสำคัญไปทั้งแถบทั้งด้านขาดอะไร

ชีวิตของเรานี้ประกอบด้วยกายกับใจ ใจของเราเป็นแกนของชีวิต ใจของเรานั้นได้อะไรบ้างไหม สิ่งสำคัญที่เราต้องการ อาจจะเป็นยอดปรารถนาของการดำเนินชีวิต ก็คือความสุข ความสุขที่แท้จริงจะต้องถึงจิตถึงใจ มิฉะนั้นจะเป็นความสุขที่ผิวเผินจอมปลอม ไม่ยั่งยืนไม่ถาวร และไม่สุขแท้ เพราะฉะนั้นเราจึงต้องสำรวจดูว่าเราได้ความสุขในจิตใจด้วยหรือเปล่า

ที่ว่าเวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า ไม่มากก็น้อยต้องให้ได้อะไรบ้างนั้น ใจของเรานี้ได้ความสุขบ้างไหม ความสุขแสดงออกมาในลักษณะอาการของจิตใจ ทำให้มีความร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส ยิ้มได้ เป็นต้น ในวันหนึ่งๆ นี้มีบ้างไหมที่จิตใจของเรามีความชุ่มชื้นฉ่ำเย็น เป็นใจที่

สบาย ร่าเริง ผ่องใส ปลอดภัย หรือกลุ่มกังวลใจ ถ้าหากว่าเวลาแต่ละวันกลัดกลุ้ม เดือดร้อน กังวลใจ ก็แสดงว่าเพราะใจเราเลื่อม เราจะต้องแก้ไขปรับที่ว่าแต่ละวันต้องให้ได้อะไรบ้างไม่มาก ได้ความสุขใจ ความร่าเริง เบิกบาน ผ่อง

ทางพระพุทธศาสนาถือว่า ความผ่องใส เป็นลักษณะของจิตใจที่เจริญงอกงามใจได้อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นการปฏิบัติธรรมอะไรมา เพียทำใจให้เบิกบานผ่องปฏิบัติธรรม ทางพระท่านใช้คำว่า

๑. มีปราโมทย์ ร่าเริงเบิกบานใจ

๒. มีปีติ อิ่มใจปลื้มใจ

๓. มีปัสสัทธิ ผ่อนคลายกายใจ

บางคนมีแต่ความเครียดทั้งวัน ความเสียสุขภาพจิต เป็นทางเสื่อมของข้ามคือ ปัสสัทธิ ความผ่อนคลายกายใจ

๔. มีความสุข สะดวกใจ คล่องใจ คั่นจิตใจ แล้วก็

ไม่เท่าใจได้สุขสันต์

ยังไม่หมด ขอบอกอย่างรวบรัดที่สุด
างขอชีวิต ก็คือการได้ของจิตใจ การ
สำคัญมาก บางคนนึกถึงแต่ข้างนอก
ดโน่นได้นี้ ได้งานได้การ ได้วัตถุสิ่งของ
แต่ขาดส่วนสำคัญไปทั้งแถบทั้งด้าน

นี้ประกอบด้วยกายกับใจ ใจของเรา
จของเรานั้นได้อะไรบ้างไหม สิ่งสำคัญ
เป็นยอดปรารถนาของการดำเนินชีวิต
สุขที่แท้จริงจะต้องถึงจิตถึงใจ มิฉะนั้น
เดินจอมปลอม ไม่ยั่งยืนไม่ถาวร และ
นั้นเราจึงต้องสำรวจดูว่าเราได้ความสุข
ก

ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า ไม่มากก็
างนั้น ใจของเรานี้ได้ความสุขบ้างไหม
กในลักษณะอาการของจิตใจ ทำให้มี
ม ผ่องใส ยิ้มได้ เป็นต้น ในวันหนึ่งๆ
องเรามีความสุขขึ้นจำเียน เป็นใจที่

สบาย ร่าเริง ผ่องใส ปลอดโปร่ง หรือมีแต่ความร่ำร้อน
กลุ้มกังวลใจ ถ้าหากว่าเวลาแต่ละวันผ่านไปมีแต่ความ
กลัดกลุ้ม เดือดร้อน กังวลใจ ก็แสดงว่าเราเสียแล้ว ไม่ใช่ได้
เพราะใจเราเสื่อม เราจะต้องแก้ไขปรับปรุงจิตใจเสียใหม่
ที่ว่าแต่ละวันต้องให้ได้อะไรบ้างไม่มากนักน้อยนั้น จะต้อง
ได้ความสุขใจ ความร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส ให้แก่ชีวิตนี้บ้าง

ทางพระพุทธศาสนาถือว่า ความร่าเริง เบิกบาน
ผ่องใส เป็นลักษณะของจิตใจที่เจริญงอกงาม การทำจิต
ใจได้อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นการปฏิบัติธรรมแล้ว ไม่ต้องทำ
อะไรมาก เพียงทำใจให้เบิกบานผ่องใสได้ก็เป็นการ
ปฏิบัติธรรม ทางพระท่านใช้คำว่า

๑. มีปราโมทย์ ร่าเริงเบิกบานใจ
๒. มีปีติ อิ่มใจปลื้มใจ
๓. มีปัสสัทธิ ผ่อนคลายกายใจ

บางคนมีแต่ความเครียดทั้งวัน ความเครียดเป็น
ความเสียดสุขภาพจิต เป็นทางเสื่อมของจิตใจ สิ่งตรงกัน
ข้ามคือ ปัสสัทธิ ความผ่อนคลายกายใจ

๔. มีความสุข สะดวกใจ คล่องใจ ไม่มีอะไรมาบีบ
คั้นจิตใจ แล้วก็

๕. มีสมาธิ มีใจตั้งมั่น สงบ แน่วแน่ อยู่กับสิ่งที่ดี
งามเป็นประโยชน์ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ไม่ฟุ้งซ่าน
ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย

เอาละ ขอให้ได้อย่างน้อยสักอย่างหนึ่งนี้ คือใจมี
ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข สมาธิ มีความร่าเริง เบิกบาน
ผ่องใส ในจิตใจ มีความปลื้มใจ มีความอิ่มใจ มีความผ่อง
คลายกายใจ ปลอดโปร่งโล่งใจ ขอให้เป็นอย่างนี้ ซึ่งแสดง
ออกมาในอาการที่ยิ้มแย้มแจ่มใสได้ และให้พัฒนายิ่งๆขึ้นไป
เริ่มแต่ให้มีเมตตาจิต ระลึกถึงผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี
คิดที่จะทำประโยชน์ช่วยให้คนทั้งหลายมีความสุข

เรามาสารวจดูว่า ใจของเรานี้มีคุณภาพดีขึ้นไหม
สมรรถภาพจิตใจของเรา ดีขึ้นไหม และสุขภาพจิตเช่น
ความสุขเบิกบานผ่องใสอย่างที่ว่ามาแล้วเรามีบ้างหรือเปล่า
อย่างน้อยให้ได้ยิ้มบ้าง

ถ้ายิ้มไม่ได้เลยตลอดวัน ก่อนนอนต้องหาทางยิ้ม
ให้ได้สักครั้งหนึ่ง ออกไปยิ้มกับแม่บ้านหรือออกไปยิ้มกับ
พ่อบ้าน ออกไปยิ้มกับลูกหรือกับใครสักคนหนึ่ง คิดว่า
วันนี้ก่อนวันจะหมดไปเราจะนอนหลับแล้ว ขอให้เราได้
ทางใจบ้าง ให้ยิ้มออกสักครั้งก็ยังดี ถ้าทำได้อย่างนี้ แม้

ไม่ได้อะไรอื่น ท่านก็ถือว่าได้แล้ว นี่แ
ของคำสอนที่ว่า ไม่มากก็น้อย ต้องให้

ทำบุญให้ท่านแล้ว สำรวจตัวเราให้

อาตมาได้พูดมายาวนานแล้ว
ต้องการที่จะให้เข้าใจความมุ่งหมายข
ที่เรียกว่าทักษิณานุประทานว่า การจั
ทำด้วยปัญญาที่รู้และเข้าใจ ว่าเราทำ
ได้สำรวจให้ถูกต้องว่าเราทำครบตา
ประการหรือไม่ คือ

ประการที่ ๑ บำเพ็ญกุศลอุทิศ

ประการที่ ๒ ทำหน้าที่ของญ
แสดงความกตัญญูกตเวที

ประการที่ ๓ บูชาคุณความ
ประกาศความดียกย่องคุณของท่านให้

ประการที่ ๔ ถวายกำลังแก่พ
ต่ออายุพระพุทธศาสนา

ประการที่ ๕ ทำความดี คือทำ
โดยเฉพาะในด้านทำบุญให้กับต

มีใจตั้งมั่น สงบ แน่วแน่ อยู่กับสิ่งที่ดี
ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ไม่ฟุ้งซ่าน

ให้ได้อย่างน้อยสักอย่างหนึ่งนี้ คือใจมี
ไถ่ สุข สมาน มีความร่าเริง เบิกบาน
วามปลื้มใจ มีความอึดใจ มีความผ่อง
จโปร่งโล่งใจ ขอให้เป็นอย่างนี้ ซึ่งแสดง
มแย้มแจ่มใสได้ และให้พัฒนายิ่งๆขึ้นไป
ต ระลึกถึงผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี
ช่วยให้คนทั้งหลายมีความสุข

จดว่า ใจของเรานี้มีคุณภาพดีขึ้นใหม่
องเรา ดีขึ้นใหม่ และสุขภาพจิตเช่น
งใสอย่างที่ว่ามาแล้วเรามีบ้างหรือเปล่า
บ้าง

ลดตลอดวัน ก่อนนอนต้องหาทางยิ้ม
ออกไปยิ้มกับแม่บ้านหรือออกไปยิ้มกับ
มกับลูกหรือกับใครสักคนหนึ่ง คิดว่า
ดไปเราจะนอนหลับแล้ว ขอให้เราได้
อกสักครั้งก็ยังดี ถ้าทำได้อย่างนี้ แม้

ไม่ได้อะไรอื่น ท่านก็ถือว่าได้แล้ว นี่แหละเป็นความหมาย
ของคำสอนที่ว่า ไม่มากก็น้อย ต้องให้ได้อะไรบ้าง

ทำบุญให้ท่านแล้ว สำนวณตัวเราให้ได้ครบครัน

อาตมาได้พูดมายาวนานแล้ว ความประสงค์ก็คือ
ต้องการที่จะให้เข้าใจความมุ่งหมายของการบำเพ็ญกุศล
ที่เรียกว่าทักษิณานุประทานว่า การจัดงานศพนี้ เราต้อง
ทำด้วยปัญญาที่รู้และเข้าใจ ว่าเราทำเพื่ออะไร แล้วเราจะ
ได้สำราญให้ถูกต้องว่าเราทำครบตามวัตถุประสงค์ ๕
ประการหรือไม่ คือ

ประการที่ ๑ บำเพ็ญกุศลอุทิศให้แก่ท่านผู้ล่วงลับ

ประการที่ ๒ ทำหน้าที่ของญาติเช่นในฐานะลูกก็
แสดงความกตัญญูทดแทน

ประการที่ ๓ บูชาคุณความดีของท่านผู้ล่วงลับ
ประกาศความดียกย่องคุณของท่านให้ปรากฏ

ประการที่ ๔ ถวายกำลังแก่พระสงฆ์ เป็นการสืบ
ต่ออายุพระพุทธศาสนา

ประการที่ ๕ ทำความดี คือทำบุญให้แก่ตนเอง

โดยเฉพาะในด้านทำบุญให้กับตนเองนี้ ควรสำราญ

ทุกระดับ ตั้งแต่ด้านทาน ศีล และภาวนา ภาวนาก็แยก
ว่าภาวนาทงจิตใจได้บ้างไหม ในทางปัญญาพัฒนา
ความรู้ความเข้าใจได้แค่ไหน โดยโยงถึงหลัก อย่างน้อย
ก็ให้ได้การพัฒนาจิตใจในแง่ที่ว่าเผชิญหน้ากับความตาย
ด้วยความรู้สึกอย่างไร เราพบเห็นนี้ถึงความตายด้วย
อารมณ์หดหู่ จิตใจเสื่อมลง มีความเศร้า ความเสียใจ
และความหวาดกลัว หรือว่าเผชิญด้วยความรู้เท่าทัน
ความจริง และกระตุ้นเตือนตนเองให้ไม่ประมาทเร่งชวน
ชวยทำหน้าที่หรือทำความดีงามยิ่งขึ้นไป

ท่านสาธุชนทั้งหลายที่ได้มาร่วมพิธีในงานนี้ เมื่อ
จะมาก็คงจะได้ตั้งจิตใจเอาไว้ดีแล้ว ทุกท่านมีจิตใจเป็น
กุศลก่อนจะมาที่นี่ คือมีความระลึกถึงผู้ตาย อยากจะมา
เยี่ยมแสดงความเคารพท่านผู้จากไป และนึกถึงเจ้าภาพ
ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ เป็นเมตตาธรรม จิตใจของท่านจึง
เป็นจิตใจที่ดี เป็นบุญกุศลมาแล้ว ก็ขอให้บุญกุศลนั้น
เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป เป็นการพัฒนาชีวิตของเราให้มีความ
งอกงาม และความงอกงามในจิตใจของแต่ละคน ก็
จะมีผลส่งออกไปในการอยู่ร่วมกันในสังคมนี้ ทำให้สังคม
ของเรามีความสงบสุขและพัฒนาสถาพรยิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

อาตมภาพขออนุโมทนา ใน
ทักษิณานุประทานของคณะเจ้าภาพ
บุตริดาทั้ง ๙ ท่าน พร้อมด้วยญาติ
ขออนุโมทนาท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน
ขอทุกท่านจงได้รับผลแห่งบุญกุศลที่
ขึ้นในจิตใจ และได้แสดงออกด้วย กาย

ขออาณภาพคุณพระรัตนตรัย
ครองอภิบาลอวยผล ให้ทุกท่าน เ
ด้วยทาน ศีล ภาวนา และเจริญงอก
กิริยาที่การงาน และในการดำเนินชี
สำเร็จ มีความร่มเย็นเป็นสุข ในพระ
สัมพุทธเจ้าโดยทั่วกันทุกท่าน ตลอด

ณ โอกาสนี้ ขอทุกท่านจง
ไปให้แก่คุณโยมผู้ล่วงลับไปแล้ว แม้
หากท่านได้ล่วงรู้ถึงบุญกุศล ความ
กตัญญูกตเวทีของลูกหลานแล้ว ขอจงไม่
และขอให้ท่านมีความสุขความเจริญ
ภพยิ่งๆ ขึ้นไป

ขอความสุขสวัสดิ์ จงมีแก่สาธุ

นทาน คีล และภาวนา ภาวนาก็แยก
 จได้บ้างไหม ในทางปัญญาพัฒนา
 ด้แค่ไหน โดยโยงถึงหลัก อย่างน้อย
 จิตใจในแง่ที่ว่าเผชิญหน้ากับความตาย
 ังไร เราพบเห็นนี่ถึงความตายด้วย
 จเสื่อมลง มีความเศร้า ความเสียใจ
 ล้ว หรือว่าเผชิญด้วยความรู้เท่าทัน
 ะดันเตือนตนเองให้ไม่ประมาทเร่งชวน
 ทำความดีงามยิ่งขึ้นไป

มทั้งหลายที่ได้มาร่วมพิธีในงานนี้ เมื่อ
 จิตใจเอาไว้มันแล้ว ทุกท่านมีจิตใจเป็น
 คือมีความระลึกถึงผู้ตาย อยากจะมา
 ารพท่านผู้จากไป และนี่ถึงเจ้าภาพ
 ภาพ เป็นเมตตาธรรม จิตใจของท่านจึง
 บุญกุศลมาแล้ว ก็ขอให้บุญกุศลนั้น
 ้นไป เป็นการพัฒนาชีวิตของเราให้มี
 ะความงอกงามในจิตใจของแต่ละคน ก็
 ้นการอยู่ร่วมกันในสังคมนี้ ทำให้สังคม
 ุสุขและพัฒนาสถาพรยิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

อาตมภาพขออนุโมทนา ในการบำเพ็ญกุศล
 ทักซิณานุประทานของคณะเจ้าภาพ อันประกอบด้วย
 บุตรธิดาทั้ง ๙ ท่าน พร้อมด้วยญาติมิตรทั้งหลาย และ
 ขออนุโมทนาท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่ได้มาแสดงน้ำใจ
 ขอทุกท่านจงได้รับผลแห่งบุญกุศลที่บำเพ็ญแล้ว อันเริ่ม
 ขึ้นในจิตใจ และได้แสดงออกด้วย กาย วาจา

ขออำนาจคุณพระรัตนตรัยจงปกปักรักษาคุ้ม
 ครองอภิบาลอวยผล ให้ทุกท่าน เจริญด้วยจตุรพิธพร
 ด้วยทาน คีล ภาวนา และเจริญงอกงาม ในการบำเพ็ญ
 กิจหน้าที่การงาน และในการดำเนินชีวิต จงประสบความสำเร็จ
 สำเร็จ มีความร่มเย็นเป็นสุข ในพระธรรมของพระสัมมา
 สัมพุทธเจ้าโดยทั่วกันทุกท่าน ตลอดกาลนาน

ณ โอกาสนี้ ขอทุกท่านจงน้อมใจอุทิศกุศลนี้
 ไปให้แก่คุณโยมผู้ล่วงลับไปแล้ว แม้นอยู่ในวิสัยแดนใด
 หากท่านได้ล่วงรู้ถึงบุญกุศล ความตั้งใจดี และความ
 กตัญญูกตเวทีของลูกหลานแล้ว ขอจงได้อนุโมทนารับทราบ
 และขอให้ท่านมีความสุขความเจริญงอกงามในสัมปราย
 ภพยิ่งๆ ขึ้นไป

ขอความสุขสวัสดิ์ จงมีแก่สาธุชนทุกท่าน

“จะมีชีวิตอยู่ ก็ไม่เดือดร้อน ถึงจะตายก็ไม่เศร้า
สร้อย ถ้าเป็นปราชญ์ มองเห็นที่หมายแล้ว ถึงอยู่
ท่ามกลางความเศร้าโศก ก็หาโศกเศร้าไม่”

(พ.ศ. ๒๕/๑๐๘/๑๔๒)

เพื่อเป็นการตอบสนอง
แด่ท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย

ธรรมสภา

ได้รวบรวมหนังสือพระพุทธศาสนาและศีลธรรมะทุกชนิด
จากสถานปฏิบัติธรรมและสำนักพิมพ์ทั่วประเทศ
อาทิเช่น หนังสือนักธรรม บาลี เปரியัญ ๑-๙ และพระไตรปิฎก
เพื่อความสะดวกในการค้นคว้า ศึกษา และปฏิบัติธรรม
ขอเชิญท่านผู้สนใจและชมและติดต่อสอบถามได้ที่
ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

เลขที่ ๒-๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทร.๘๘๘๔๗๔๐
กิโลเมตรที่ ๑๖ ริมถนนบรมราชชนนี ก่อนถึงพุทธมณฑลสถานเพียง ๒ กม.